

T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE DEPRESYON DÜZEYİ VE
ANNE BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan: **Sevinj MUTALLİMOVA**

125101109

Tez Danışmanı: **Prof. Dr. M. Engin DENİZ**

İstanbul, 2014

T.C

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE DEPRESYON DÜZEYİ VE
ANNE BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

Sevinj MUTALLİMOVA

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Ergenlerde Depresyon Ve Anne Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

[14.07.2014]

Sevinj MUTALLİMOVA

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE DEPRESYON DÜZEYİ VE ANNE BABA TUTUMU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Sevinj MUTALLİMOVA

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Engin DENİZ

Bu çalışmada İstanbul'da liselerde okuyan öğrencilerin depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Araştırmaya 3 liseden toplamda 400 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin 167 kız, 233 erkek öğrencilerdir. Öğrencilerin depresyon düzeyini ölçmek için Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği, anne baba tutumunu ölçmek için Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 17 programı kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin 92'sinin (%23,1) Depresyon puanları 19'un üstünde olarak hesaplanmış ve bu öğrenciler depresyonda olarak tanımlanmıştır. Depresyon ile anne baba tutumu arasında ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Ergenlik, Depresyon, Anne Baba Tutumu

ABSTRACT

THE EXAMINATION OF THE DEPRESSION LEVEL AMONG HIGH SCHOOL STUDENTS AND THEIR RELATIONSHIP BETWEEN PARENTING ATTITUDE

Sevinj MUTALLIMOVA

Master Thesis, Psychology Department

Supervisor: Prof. Dr. Engin DENİZ

June, 2014- 89 pages

This investigation is aimed to determine the relationship between adolescent depression and parenting attitude among high school students in İstanbul. In this research 400 students from 3 high school were participated. The participants of the study consist of 167 female students and 233 male students. Child Depression Inventory was used to measure students' depression level and Parenting Attitude Scale to measure students' families' parenting styles. To analyze this investigation SPSS 17 program was used. According to the results 92 students (%23,1) showed higher than 19 in Children Depression Scale, and they were defined as depressed children. There was also relationship between depression level and parenting attitude.

Keywords: Adolescence, Depression, Parenting Attitude.

ÖNSÖZ

Bu tezde İstanbul'da lisede okuyan ergen öğrencilerin depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkisi incelenmiştir. Baskılı, hoşgörülü gibi anne baba tutumunun öğrencilerin depresyon düzeylerini etkileyeceği düşünülmüştür. Lisede okuyan öğrencilerin okulu bitirdikten sonra üniversite gibi önemli adımlar atacaklarından, onların ruh sağlığı ve buna etkileyen anne baba tutumunun öğrenilmesi, yararsız anne baba tutumunun yararlı tutuma geçirilmesi için bu çalışma çok önemlidir. Araştırmada çıkan sonuçlar ebeveynlerin kendi tutumlarını anlaması ve bakış açılarının değişimi açısından onlara yardımcı olacaktır.

Bu çalışmada bana her zaman yardımcı olan sevgili hocam Prof. Dr. M. Engin Deniz'e derin teşekkürümü bildiririm. Tezim boyunca bana yardım eden Psikolog Ela Kök'e sevgilerimi sunarım. 6 sene boyunca İstanbul'da hem lisans ,hem de yüksek lisans eğitimimi destekleyen babam İkrım Mutallimov'a, manevi destekçim annem Venera Mutallimova'ya, her daim beni motive eden değerli kocam Nicat İsmayılov'a candan sevgilerimi ve minnettarlığımı sunarım.

Sevinj MUTALLİMOVA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 GİRİŞ	1
1.2 ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ALT PROBLEMLER	3
1.3 ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
SAYILTILAR	4
SINIRLILIKLAR.....	5
TANIMLAR.....	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ LİTERATÜR.....	6
2.1Ergenlik.....	6
2.1.1 Ergeliğin Tarihçesi.....	6

2.1.2	Ergenliğin Temel Gelişim Görevleri.....	7
2.1.3	Ergenlik Kuramları	8
2.1.3.1	Özünü Yineleme Kuramı: G. Stanley Hall	8
2.1.3.2	Psikanalitik Kuram: Sigmund Freud & Anna Freud.....	8
2.1.3.3	Antropolojik Yaklaşım	9
2.1.3.4	Alan Kuramı: K. Lewin	10
2.1.3.5	Kişilerarası Kuram: K. Lewin	10
2.1.3.6	Öğrenme Kuramı: B. R. MC. Candless & A. Bandura	11
2.1.3.7	Bireysel Farklılıklar Kuramı: E. Spranger	12
2.1.3.8	Bilişsel Kuram.....	12
2.1.3.9	Psikososyal Kuram.....	12
2.1.3.10	Benmerkezci Kuram.....	13
2.1.4	Ergenlikte Gelişim	13
2.1.4.1	Ergenlikte Cinsel Gelişim	13
2.1.4.2	Ergenlikte Bilişsel Gelişim	15
2.1.4.3	Ergenlikte Ahlak Gelişimi.....	16
2.1.4.4	Ergenlikte Sosyal Gelişim.....	16
2.1.4.4.1	Ergenlikte Aile ve Arkadaş İlişkileri	16
2.1.4.5	Ergenlikte Kişilik ve Kimlik Gelişimi	17
2.1.4.6	Ergenlikte Benlik Kavramı ve Gelişimi	18
2.1.4.7	Ergenlik Dönemleri	18
2.1.5	Ergenlikte Psikolojik Problemler	19
2.2	Depresyon	19
2.2.1	Depresyonun Tanımı.....	19
2.2.2	Depresyonun Sınıflandırılması.....	20
2.2.3	Depresyonun Epidemiolojisi	20
2.2.4	Depresyonun Etiolojisi.....	22

2.2.4.1 Biolojik Etkenler	22
2.2.4.2 Psikolojik Etkenler	22
2.2.5 Depresyonun Tarihi.....	23
Aile	24
2.3. Anne Baba Tutumu	27
2.3.1 Anne Baba Tutumuyla İlgili Modeller.....	28
2.3.1.1 Psikodinamik Model	28
2.3.1.2 Davranışçı Model	28
2.3.1.3 Baumrind'in Sınıflandırılması	28
2.3.1.4 Martin ve Maccoby'nin Modeli	29
2.3.2 Anne Baba Tutumlarının Kuramsal Çerçeve Sınıflandırılması	30
2.3.2.1 Demokratik Anne Baba Tutumu	30
2.3.2.2 Aşırı Hoşgörülü Anne Baba Tutumu	31
2.3.2.3 Koruyucu Anne Baba Tutumu	31
2.3.2.4 Otoriter Anne Baba Tutumu	32
2.3.2.5 Tutarsız Anne Baba Tutumu	33
2.3.2.6 İlgisiz Anne Baba Tutumu	33
2.3.3 Türkiyede Rastlanan Anne Baba Tutumu	33
2.3.4 Anne Baba Tutumu ve Ergen Depresyonuyla Yapılan Araştırmalar.....	34
2.3.4.1 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	34
2.3.4.2 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	35

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli	38
3.2 Araştırmanın Grubu	38
3.3 Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları.....	39
3.3.1 Bilgi Formu	39
3.3.2 Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği.....	39
3.3.3 Anne Baba Tutumu Ölçeği.....	39
3.4 Verilerin Toplanması	40
3.5 Verilerin Çözümlemesi	40

BÖLÜM IV

BULGULAR

BULGULAR	41
----------------	----

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	50
------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER	56
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	73

ÖZGEÇMİŞ	77
----------------	----

TABLolar LİSTESİ

TABLO 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımları	41
TABLO 2: Aileye İlişkin Diğer Özelliklerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları	42
TABLO 3: Cinsiyete Göre Depresyon Frekansı	42
TABLO 4: Sosyodemografik Özelliklere Göre Depresyon Puanlarının Karşılaştırılması	44
TABLO 5: Sosyodemografik Özelliklere Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Boyutları Karşılaştırılması	45
TABLO 6: Diğer Özelliklere Göre Anne Baba Tutum Ölçeği Boyutları Karşılaştırılması	47
TABLO 7: Anne Baba Tutum Ölçeği Boyutları İle Depresyon Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması	48

EKLER LİSTESİ

EK 1: Demografik Bilgi Formu	73
EK 2: Çocuk Depresyon Ölçeği	75
EK 3: Anne Baba Tutum Ölçeği	76

BÖLÜM I

1.1 GİRİŞ

İnsan ömrü doğumdan itibaren belirli evrelere ayrılmıştır. Bu evreler içerisinde bebeklik, ilk çocukluk ve *ergenlik* dönemleri özellikle vurgulanmaktadır. Bu dönemlere “Hassas Dönem” (Kritik Dönem) denir. *Ergenlik dönemi* buluşa ermeyle başlayan hassas dönemlerden biridir (Kulaksızoğlu, 2007: 13). Ergenlik dönemi, yetişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanmış ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 10-19 yaş grubu olarak belirlenmiştir.

Ergenlik dönemi S. Hall, J. J. Rousseau , M.Montesori gibi kişiler tarafından “fırtına”, “stres” gibi kelimelerle tanımlanmıştır. Çünkü, bu dönemde birey psikolojik, biyolojik ve sosyal anlamda önemli değişimler geçirmekte, ve bu değişim sürecinde uyum sağlanana kadar karmaşalar yaşamaktadır (Yılmaz 2006, Özbay ve ark. 2002).

Parman (1997)’a göre ergenlikte birey bedensel , ruhsal ve toplumsal alanlarda değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Dolto (Parman, 2003) da ergenlerin yenidoğan bebekler gibi kırılgan olduğunu belirtir ve onları kabuk değiştiren yengeçlere benzetmiştir. Yengeçler, kabuk değiştirme döneminde savunmasız ve güçsüz olur. Bu dönemde onlara verilen darbe sonucunda yaranan acı tüm yaşam boyu sürer. Kulaksızoğlu (1999:34)’na göre ergen kendi bedensel gelişimini anlamak ister, kendi bedenini başkaları ile kıyaslar, cinsel değişikliklerin farkındadır, sevmeye, coşku, kızma, kıskanma gibi duyguları yoğun yaşamaktadır. Aynı zamanda dikkati üzerine çekmek için uyumsuz davranabilir, anlaşılmadığını düşünebilir, dengesiz, kararsız olabilir.

Ergenin farklı davranışlara ve özelliklere sahip olması başarısına, motivasyonuna, psikolojik durumuna, çevresiyle etkileşimle oluşturduğu veya arayışı içinde olduğu kişilik yapısına çok etki eder. Kişilik oluşmasında bireyin çevresiyle etkileşimi önemlidir. Birey eğer sıcak bir çevre içinde olursa onun sağlıklı bir gelişim göstermesi muhakkaktır. Kişi en sıcak ve en yakın ilişkiyi aile içerisinde yaşar (Tenore ve Lipsky, 2001).

Aile, içinde sosyal, kültürel ve ekonomik bütünlüğü olan bir sistemdir (Baltas, 1986: 101). Aile, yetişkin ve çocukların etkileşimde buldukları için birbirlerini etkiledikleri bir birimdir (Onur, 1995: 109). Aile, bireylerin korunduğu, barındığı, beslenmelerinin sağlandığı bir toplumdur (Worsley,1980: 168). Aile eşler için bir huzur ortamı çocuklar için güven ve emniyet kaynağıdır (Ayhan, 1995: 45).

Yörükoğlu'ya göre aile, eşlerin duygusal ve cinsel gereksinimlerini karşılayan yasal bir birlik, ortak amacı, çıkarları, inançları, kuralları olan insan kümesi, çocukların beslenip bakıldığı ve eğitildiği bir vatandır (Yörükoğlu, 2003: 125). Buradan da anlaşılıyor ki, ergenin aile içi ilişkileri hayatında önemli rol oynamaktadır. Ailenin büyüklüğü, anne-babanın çocuk yetiştirme tutumu, anne-babanın demokratik ve eşitlikçi davranması, baskıcı ve otoriter olması, aşırı koruyucu davranması, ailenin sosyo-ekonomik durumu, kardeş sayısı, çocuğun tek çocuk, ortanca veya büyük çocuk olup olmadığı, eşlerin boşanmış olması, aile içinde çatışmaların, ailenin eğitim seviyesi, anne-babanın çocuklara sevgi ve ilgi göstermesi gibi faktörler ergenin topluma uyumunu, ruhsal durumunu ve motivasyonunu etkilemektedir. Ailenin bu özelliklerine göre ergen aileye ya aşırı bağlı, ya da başına buyruk olma eğilimindedir.

Depresyon , kişinin günlük hayatını, etkinliğini olumsuz etkileyen anormal bir durumdur (Baltaş, 1986: 130) . Depresyonu yaşayan ergenler hem fiziksel hem de ruhsal sorunlar yaşamaktadırlar. Kalp atışlarında artma, aşırı terleme, mide bulantısı, titreme, uykusuzluk, ağız kuruluğu, ishal ya da kabızlık, iştahsızlık gibi bedensel belirtiler yaşarken; düşüncelerde yavaşlama ve dağınıklık, dikkat eksikliği gibi zihinsel belirtiler görülebilir. Depresyonu yaşayanlarda kararsızlık, sıkıntı ve keder duygusu, suçluluk, umutsuzluk gibi duygularla beraber aşırı genelleme,

kişiselleştirme, felaket haline getirme, güven eksikliği gibi düşünce hataları gözlenebilmektedir.

Ergenlik sürecinde olan problemler son yıllarda ailelerin, sağlık kurumların gençlere önem verdiği için ilgili soruları da beraberinde getirmiştir (Ertem Ü, Yazıcı S., 2006).

Yapılacak bu araştırma ile lisede okuyan öğrencilerin depresyon düzeyleri ve anne ve baba tutumu incelenip ve aralarındaki ilişki karşılaştırılacaktır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyerek, öğrencilerin bazı özlük nitelikleri açısından depresyon düzeyleri ve anne-baba tutumlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamaktır.

Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır

Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin depresyon düzeyleri ile anne baba tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?
2. Lise öğrencilerinin cinsiyet değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin sınıf düzeyi değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin anne babanın sağ olup olmama değişkeni açısından depresyon düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

6. Lise öğrencilerinin anne babanın birlikte ya da boşanmış olması değişkeni açısından depresyon düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
7. Lise öğrencilerinin ailedeki çocuk sayısı değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
8. Lise öğrencilerinin ailedeki çocuk sırası değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
9. Lise öğrencilerinin annenin öğrenim durumu değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
10. Lise öğrencilerinin babanın öğrenim durumu değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
11. Lise öğrencilerini çekirdek aile ve ya 1.dereceli akrabalarla yaşıyor olması değişkeni açısından depresyon düzeyleri ve anne baba tutumları anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3 Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemi insan gelişiminin en mühim ve kritik evresi olduğu bilinmektedir. Bu dönem çocukların çocukluk döneminden sonra ikinci benmerkezci devrini yaşamaktadır. Bu dönem onların yetişkinlikte nasıl kişilik oluşturacağına etki eder. Bunun için ergenlerin ruh sağlıkları, depresyon düzeyleri ve buna etki eden anne baba tutumları araştırılması çok önemlidir.

Bu araştırmanın amacı İstanbul'da lisede okuyan öğrencilerin depresyon düzeyi ve anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve depresyonla başa çıkmada, yetersiz anne baba tutumundan yararlı anne baba tutumuna geçmek için önerilerde bulunmaktır. Aynı zamanda bulunacak bilgilere bağlı olarak eğitim yapılması günümüz eğitim-öğretimi açısından büyük önem taşımaktadır.

Sayıtlar

Bu çalışmada aşağıdaki hususlar temel sayıtlar olarak kabul edilmiştir; Çocuklar içi Depresyon Ölçeği, depresyon düzeyini belirlemede yeterlidir ve güvenilirlidir. Lamborn ve ark. (1991) tarafından geliştirilen Anne-Baba Tutum Ölçeği

Türkçeye uyarlanmış ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak geçerli ve güvenilir olduğu görülmüştür. Öğrencilerin kendilerine verilen ölçme araçlarını içtenlikle ve objektif bir biçimde cevapladıkları kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır: Bu araştırma 2013-2014 öğretim yılında İstanbul ilinin 3 lisesinde okuyan toplam 400 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Bu araştırma Çocuklar için Depresyon Ölçeği ve Anne Baba Tutumu Ölçeği ile sınırlıdır.

Tanımlar

Ergenlik: Bireyin hem bedensel, hem ruhsal, hem de toplumsal alanda büyüdüğü, değiştiği gelişimsel evredir. Latince de ergenlik “adolescere” demektir. Bu sözcük Latince de gelişmek, olgunlaşmak anlamını ifade eder. Bu da ergenliğin bir durum değil, bir süreç olduğunu göstermektedir.

Depresyon: Bireylerde aşağılık duygusu, sınırlı aktivite, psikolojik çöküntü durumu, dış uyaranlara tepkisizlik, kendi kendini aşırı küçümseme, çaresizlik gibi duygulara sanrıların eklenmesidir (Chaplin, 1985: 122)

Anne Baba Tutumu: Tutum kavramı bireyin belli bir kişiye, gruba, nesneye veya olaya yönelik olumlu ya da olumsuz biçimde düşünmesine, hissetmesine ya da davranmasına yol açan kalıcı yargısal bir eğilim olarak tanımlanmıştır (Budak,2000; Freedman, Sears, ve Carlsmith, 1989). *Anne baba tutumu* yaşam ve deneyimlerinden oluşan ve çocukların davranışları üzerinde etkiye sahip olan ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur (Yıldız, 2004).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ LİTERATÜR

2.1 Ergenlik

Hall'a göre ergenlik insanlığın uygarlığa ilk geçişte yaşadığı sıkıntıların her bir birey için tekrar yaşanmasını içeren, yeniden doğuş evresidir (Kulaksızoğlu, 1998; Özbay ve Öztürk, 1992; Eksi, 1990).

Ergenliğin sessiz bir çalkantı olduğunu vurgulayan Rutter (1976) ergenin kendi iç dünyasında, dışarıya yansıyamayan öznel duygusal rahatsızlıklar ve sosyal kuşkular yaşadığını, sosyal ve akademik alanlarda işlev bozukluğu yaşadığını söylemektedir. (Çuhadaroglu ve ark., 2004).

Dolto (1998), ergenliği ikinci doğum olarak tanımlar. Doğumu, fetüs halinden bebek haline geçiş, ergenlikse çocukluktan erişkinliğe geçiş olduğunu söylemiştir.

Ergenlik aynı zamanda çocuk olmaktan, çocuk yapabilir olmaya geçiş dönemidir (Atabek,2002). Kişinin davranışları ve bilişsel yetenekleri ergenlik devrinde değişmektedir (Papalia, Olds ve Feldman,1998).

Offer ve ark. (1965,1988,1990) yaptıkları çalışmalarında ergenliğin psikopatolojiden tamamen uzak olarak, gelişimsel görevlerini başarıyla tamamlamış, duygularını esnek biçimde yaşayan, sorunlarına akıllıca çözümler bulan, yetişkinlerle sağlıklı ilişkiler süren kişi olduğunu bildirmiştir (Çuhadaroglu ve ark., 2004).

2.1.1 Ergenliğin Tarihçesi

Aristoteles Eski Yunan'da ergenleri mantıksız, dürtüsel, tutkularına yenilen ve eleştiri kabul etmeyen birey olarak tanımlamıştır.

Socrates ise ergenlerin lüksü sevdiğini, kötü davranışları olduğunu, otoriteyi küçümsediğini söylemektedir.

Philip Aries ergenliğin tarihini araştırırken şunları söylemiştir: 1300 ve 1400 yıllarında erkekleri kılıç gücüne ilkokula gönderiliyordur. Sonra kılıcın yerini bıçak ve silah almıştır.

Aries (1962), 1670' li yıllarda Fransada ilk sınıflarda bulunan öğrencilerin yaş aralığı 9 ile 17 arasında olduğu saptanmıştır. Daha üst sınıflarda ise 12- 20 yaş aralığında öğrenciler eğitim almaktadırlar. Ergenliği çocukluk çağının bir uzantısı olarak görülmüştür.

Ergenler hakkında görüş tarihsel boyunca kültürel olarak değişmektedir. Örneğin, köy ergeninin erişkinliğe girme yaşı kentte yaşayan ergene göre daha çabuk olmaktadır. Çünkü askere gidip gelen köy ergeni artık erişkin olsa da, kentte ergen daha yüksek öğrenimin beklentisindedir. Öğrenim süresinin uzamasıyla beraber ergenlerin hala otuzlu yaşlarında anne babasıyla yaşaması onların geç ergen döneminde kaldıklarını söylemektedir.

2.1.2 Ergenliğin Temel Gelişim Görevleri:

Havighurst (1972) “gelişim görevleri” terimini, gelişen gencin bir sonraki gelişim evresine geçmesi için belirli görevleri hayata geçirmesi için kullanmıştır. Eğer belirli evredeki görevleri başarıyla geçemezse bir sonraki evrelerde sorunlara yol açabilir.

Ergenleri tanımlayan görevler şunlardır:

- 1) Kendi yaşlarıyla ve her iki cinsten ilişkilerde başarılı olmak.
- 2) Kendi toplumsal rolünü başarmak.
- 3) Fiziksel görünüşünü kabul etmek ve bedenini etkili bir şekilde kullanmak.
- 4) Anne babasından ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığını kazanmak.
- 5) Ekonomik olarak bağımsızlık güvencesinde olmak.
- 6) Bir meslek hedefini kazanmak ve ona hazırlanmak.
- 7) Evlilik ve aile yaşamına hazırlanmak.
- 8) Gerekli zihinsel becerileri ve kavramları geliştirmek.
- 9) Toplumsal olarak sorumlu davranmak.
- 10) Davranışında değerler ve etik sistem oluşturmak.

Bu gelişim görevleri gencin başarılı bir yetişkin olması için önkoşullarındandır.

2.1.3 Ergenlik Kuramları:

Dönemine ilişkin, bu dönemdeki değişiklikleri, süreçlerini açıklayan birçok yaklaşım, kuram ve araştırmalar bulunmaktadır. Bu kuramların hem zıt hem de birbirine uygun yönleri ve görüşleri vardır. Ergenlik kuramları aşağıdakilerdir:

2.1.3.1 Özünü Yineleme Kuramı: G. Stanley Hall

G. S. Hall (1844-1924) ergen psikolojisinin babası olarak bilinmektedir (Dacey ve Kenny,1994). Hall, psikolojiye *ergenlik karmaşası* kavramını getirmiştir (Berzonsky, 2000; Gallatin, 1995). Hall'a göre her bir insanın yaşam sürecindeki gelişimi, evrim içindeki gelişiminin bir tekrarıdır. Ergenlik sırasında sosyal sorumluluklar ve hakları, başkalarıyla ilgili endişeleri gelişim evresinde yeniden doğar (Adams, 2000; Berzonsky, 2000 ve Gallatin, 1995).

Hall bu kuramda şunları vurgulamıştır: “ergenlikteki şiddetli ruh hali değişimleri olmaktadır. Ergenin, enerji ve coşkuya karşı, kayıtsızlık ve sıkılma; neşe ve kahkahaya karşı, hüznü ve melankoli, kibirlilik ve övünmeye karşı, aşağılanma ve utangaçlık; duyarlılığa karşı, vurdumduymazlık; şefkatliliğe karşı, acımasızlık gibi çelişkili eğilimler sergilemektedir. Bunun sonucunda ergen duygusal karışıklıklar, yoğun stres ve sıkıntı yaşamaktadır” (Dacey ve Kenny 1994; Adams, 2000).

Hall'ın ergenlik dönemine en önemli katkısı, ergenliği bireyselliğin geliştirildiği bir dönem olarak görmesiydi. Eğer birey ergenlik devrinin fırtınalı ve stresli durumlarını yeniden yapılanmasına kullanırsa sağlıklı geçmiş olur (Gallatin, 1995).

2.1.3.2 Psikoanalitik Kuram: Sigmund Freud & Anna Freud

Ergenliği ikinci derecede önem veren kuram Psikoanalitik kuramdır. Anna Freud ve diğer Neo Freudcular klasik psikoanalitik kuramı geliştirmiş ve bunları ergenlik devrinde olan gelişim ve değişimlere uygulamıştır (Adams, 2000).

Psikoanalitik kurama göre, ergenlikte çocuk fizyolojik olgunluğa erişir ve bazı hormonların etkinliğimin artması ile cinsel nitelikli dürtülerin gücü artar. Bunun sonucunda önceki gelişim dönemlerindeki çatışmanın yeniden yaşanmasına neden olur (Geçtan, 1995).

Bu kurama göre ergenler bu dönemde karşı cinsten arkadaşlarıyla daha fazla ilgilenir, ve bu daha çok ergenin ebeveynini rahatsız etmektedir. Bu tür ilişkilerin düşkün olan ergenler görüntü ve düşünce olarak kendileriyle yoğun ilgilenir, herhangi bir eleştiri kabul etmez, savunma mekanizmaları artar. Ama ergenliğin diğer aşamalarına geçtikçe daha fazla özsaygı ve daha net kimlik oluştururlar (Dacey ve Kenny, 1994).

Psikoanalitik kurama göre ergenlikte çocuk rol kararsızlığı yaşar. Çevrenin etkisiyle çok roller, düşünceler, idealler, değerler benimser, denenir, sonra terk edilir ve yenileri aranır. Bazen keskin kararlı bir bağımsızlık, bazen de bebeksi bir bağımlılık geliştirirler. Bu dönemde çözülemeyen problemler kimlik problemine sebep olur (Geçtan, 1995).

Anna Freud'a göre ergenlik uyum çabaları ile geçirilen bir dönemdir (Kulaksızoğlu, 1998). Anna Freud da Hall gibi, ergenliği fırtına ve stres dönemi olarak tanımlamıştır (Adams, 2000). A. Freud, ergende olan karmaşaları normal kabul etmiş ve bu dönemi yaşamadan gencin olgun yetişkin olamayacağını düşünmektedir (Eksi, 1990; Kulaksızoğlu, 1998; Özbay, 2000).

2.1.3.3 Antropolojik Yaklaşık: M.Mead, R. Benedict

Antropolog olan Margaret Mead (1901-1978) de ergenlik gelişim kuramı oluşturmak için çalışmalar yapmıştır. Mead yaptığı çalışmada, ergenlikte yaşanan “fırtına ve stres”in evrensel olduğunu belirtmiştir. Çünkü onun Somoalı kızlarla yaptığı araştırmada, onların ergenlik devrini sorumsuz ve yumuşak geçirdiğini görmüştür. Bu onların cinsellikle ilgili tabuların olmamasına ve ergenlerin evlilik öncesi seksten uzak durmasına bağlıdır. Ancak Amerikalı gençler toplumun onlardan

cinsellikten uzak durmasını talep etmesi, gençlerin uyanan cinsel istekleriyle toplum kuralları çatışması stresin oluşmasına neden olmaktadır (Gallatin, 1995).

Sonuç olarak Mead'e göre ergenin davranış biçimleri ve sorunları, yaşadıkları kültürel şartlara bağlı olarak değişmektedir (Adams, 2000).

Ruth Benedict (1887-1948) de ergenin davranışlarının yetiştiği çevreye uygun değiştiğini belirtmiştir. Benedict araştırmalarında Amerika ve Batı gibi bazı kültürlerde ergenlerden çocuk gibi davranılmasını beklenildiği gibi aniden yetişkin gibi davranılması talep edilmektedir (Dacey ve Kenny 1994; Adams, 2000).

2.1.3.4 Alan Kuramı: K. Lewin

Lewin'e göre ergenlikte çocuk birden bire hızlı fiziksel değişimle yüz yüze kalır ve bunun yüzünden yoğun stres yaşamaktadır (Kulaksızoğlu, 1998). Çevrenin etkisiyle, çocukluktan erişkinliğe geçiş döneminde ne çocuk ne de yetişkin davranışları sergiler. Çocukluk davranışlarını bırakmağa mecbur olduğundan ve geleceğe yönelik erişkin davranışlar göstermek zorunda kaldığı için yoğun bir çelişki ve stres yaşar. (Gallatin, 1995).

2.1.3.5 Kişilerarası Kuram: H.S. Sullivan

Sullivan kişilerin ihtiyaçlarının doyurulması için yakınlık, sevgi, güven gibi örüntülere ihtiyaç olduğunu söylemiştir(Geçtan, 1995). Hatta insanlarda güven ihtiyacını "kaygıdan kurtulma gereksimi" olarak tanımlamıştır (Gallatin, 1995). Sullivan'a göre kaygı bebeklikten oluşmuş bir duygudur. Bebek annenin tepkisinden asılı olarak kaygı yaşar. İnsanın hayatta kalması için başkalarıyla iletişimde olması gerekir. İnsanlarla ilişkilerde olan beklentiler, davranışlar insanda kaygı oluşturur. (Gallatin, 1995).

Sullivan'a göre ergenlik tam bir cehennemdir. Bu dönemde yetişkinler cinsellik konusunda ergenleri yeterince hazırlamaması, hatta engellemesi sonucunda ergenlerde daha çok cinsel ilgi artmaktadır (Özbay, 2000).

Sullivan, ergenlik döneminde kişilerarası ilişkileri üç dönemde incelemiştir: Ön ergenlik, kendi cinsinden özel bir kişiye arkadaş olarak yoğun ilginin olduğu dönemdir. Bu devride kişi arkadaşlar edinir. Kendi iç dünyasını, sorunlarını paylaşabileceği yakın ilişkiler kurar. Aynı zamanda ergen sosyal beceriler ve organizasyonlarla ilgili deneyimler kazanır. Eğer bu dönemde kişi yakın ilişkiler kuramazsa umutsuzluğa kapanarak yalnızlık yaşar (Geçtan, 1995; Özbay, 2000).

Erken ergenlik, cinsel ilginin başladığı, şekillendiği dönemdir. Cinsel isteğin karşı cinse yönelmesine karşılık yakın arkadaşlıklar aynı cinsten kişilerle sürdürülür. Bu dönemde toplumun cinselliğe bakışı nedeniyle genç, hissettiği arzu ile ne yapacağını bilemez hale gelir. Diğer kişilerle ilişkileri anlamsızlaşır, yakınlık ve güvenlik gereksinimi ile bağdaşmayan bu duyguyu reddedebilir ya da arzu duyacağı nesnelere, yalnızlıktan kurtulmak için gereksinim duyacağı nesnelere ayırabilir. Kişide ihtiyacın gereğince ayrılmaması, kişide cinsel sapmalara neden olabilir (Geçtan, 1995; Özbay ve Öztürk, 1992).

Geç ergenlik, sorumluluklar üstlendiği, cinsel davranışlarına ilişkin tercihler yaptığı, gelecek hayatı için neler yapabileceği dönemdir. Bu dönemde ergen daha fazla eğitimle ilgilenir, insanların görüş ve düşüncelerini daha iyi anlar, kendi sınırlarını çizer, kişilerarası ilişkilere daha çok önem verir (Geçtan, 1995; Özbay, 2000).

2.1.3.6 Öğrenme Kuramı: B.R. MC. Candless & A. Bandura

Mc. Candless sosyal öğrenme kuramını ergenlere uygulayarak şunları söylemiştir ki, ergenler dürtüleri tarafından yönlendiriliyorlar. Deneme, yanılma yoluyla dürtü ve davranışlarına nasıl yön vereceğini öğrenir. Hayal kırıklığı, saldırganlık, endişe, merak gibi dürtüler insanları harekete geçirmektedir (Kulaksızoğlu, 1998).

Mc Candless'e göre, ergen daha önceden öğrendikleri ile toplumun ondan beklentisi arasında sorun yaşamaktadır. Önceden ergenin aileye bağımlı birey olmasını isterken, ergenlikte özerk ve bağımsız olması isteniyor (Gallatin, 1995).

Bandura'ya göre ergenler yetişkinlerin yaptığı davranışları taklit etmektedirler. Aynı zamanda ergen gelişiminin çevreden gelen sosyal uyarıcılarla şekillendiğini söylemektedir (Dacey ve Kenny, 1994).

Bandura ergenliğin karmaşalı dönem olduğuna inanmamaktadır. Ona göre eğer ergen bunalım geçiriyorsa yeterince toplumsallaşmamış demektir. Eğer ergen saldırgan davranışlar gösteriyorsa ailede uygun eğitim verilmemiştir demektir. Sevecen ailelerden gelen ergenler bu dönemi rahat geçirmektedir (Kulaksızoğlu, 1998).

2.1.3.7 Bireysel Farklılıklar Kuramı: E. Spranger

Spranger'e göre ergen bunalım yaşayabilir ama bununla bilinçli olarak baş edebilir ve ergenin stresli olup olmaması onun kişilik yapısına bağlıdır. Spranger biriciklik kavramını ergenlik gelişimine yerleştirmiştir. Buna göre, ergenlik dönemini 3 gruba ayırmıştır: Onlar fırtına ve stresle başı derde giren ergenler, ergenliği hiç zarar görmeden rahat geçirenler, ve kendi gelişimlerine doğrudan katılan ergenlerdir. Offer'ın 1974 ve 1975 yıllarında yaptığı çalışma da Spranger'in kuramını da desteklemektedir (Gallatin, 1995; Kulaksızoğlu, 1998).

2.1.3.8 Bilişsel Kuram: J. Piaget

Ergenlerle bağlı bilişsel gelişime ilişkin bilgiler daha çok Piaget'in teorisine bağlıdır. Piaget'e göre ergenlerin günlük hayatlarında onların bilişsel etkinliğinin büyük rolü vardır. Bilişsel yapıları ergen geliştikçe sürekli olarak artarak çevresel taleplere uyum sağlar (Adams, 2000).

2.1.3.9 Psikososyal Kuram: E. Erikson

Erikson'a göre kişi kendi genleri ve çevresel faktörlerin etkisiyle gelişir (Dacey ve Kenny, 1994). Ona göre ergenlik kriz dönemidir ve bu dönemde ergen ne oldukları ve ne olacaklarını algılamaya çalışırlar. Ben kimim? Sorusuna yanıt arama çabasında olduğu için kimlik karmaşası yaşamaktadırlar (Özbay, 2000). Her bir kriz

kendi gelişim devrinde çözümlenmesi gerektirir. Aksi takdirde bu sorun sonraki gelişim aşamasına geçerek sorunlar yaratır (Dacey ve Kenny, 1994).

Erikson da Spanger, bireyin biricik olduğuna inanmakta, aynı kültürde birbirine benzer şekilde gelişimi olan ergen olmadığına inanır (Gallatin, 1995).

2.1.3.10 Benmerkezcilik: L.D.Elkind

Elkind'e göre ergen kendi takıldığı sorunları diğerlerinin de takıldığını sanar, benmerkezci düşünür. Bu devrede ergen herkesin ona baktığını, onu izlediğini düşünür. Bu düşünce bazılarında sorun, bazılarındaysa öz güven patlaması yaşatır. Kendinin eşsiz biri olduğuna, başkalarından çok bildiğine inanır (Özbay, 2000; Özbay ve Öztürk, 1992).

2.1.4 Ergenlikte Gelişim

2.1.4.1 Ergenlikte Cinsel Gelişim

Ergenlik devri buluğa çatma, üreme yeteneğinin kazanmasıyla fiziksel değişikliklerle ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde ergende vücut yapısı, zihinsel yapısı hızlı gelişir. Her iki cinsten cinsel gelişimini tamamlar (Kulaksızoğlu, 1998).

Genetik ve çevresel faktörlerin etkisinden buluğ çağı kişiden kişiye değişir. 11-13 yaş kızların, 13-15 yaş erkeklerin buluğa erme yaşı olarak kabul edilir. Kızlarda fiziksel değişiklikler erkeklerden önce başlasa da , cinsel açıdan olgunlaşma benzer yaşlarda oluşur (Kulaksızoğlu, 1998; Özbay ve Öztürk, 1992).

Cinsel olgunlaşma zamanı ergenlerde birincil ve ikincil cinsiyet özellikleri ortaya çıkmaktadır: Birincil Cinsiyet özellikleri üreme organlarıyla bağlı, İkincil cinsiyet özellikleri beden yapısındaki değişikliklerle bağlıdır.

Birincil cinsiyet özellikleri: Kızlarda 11- 14 yaşlarında adet dönemiyle başlar. Adet döneminden 1 yıl sonra yumurta üretimi başlar. Sonra kızlarda dış cinsel

organları değişir, büyür ve daha hassas olur (Kulaksızoğlu, 1998; Özbay ve Öztürk, 1992).

Erkeklerde de dış cinsel organ 12-13 yaşlarında büyümeğe başlar. Üreme organlarındaki olgunlaşma gözükür (Gander ve Gardiner, 1993; Kulaksızoğlu, 1998; Özbay ve Öztürk, 1992).

İkincil cinsiyet özellikleri: Kızlarda 8- 13 yaşlarında göğüs gelişir, cinsel organ etrafında ve koltukaltında kıllanmalar oluşur, omuzlar daralır, kalça genişlenir (Gander ve Gardiner,1993; Özbay ve Öztürk, 1992).

Erkeklerde ise sakal çıkar, yüz erkeksi görünüm alır, koltukaltı ve yüz kıllanmaları olur (Gander ve Gardiner, 1993; Kulaksızoğlu, 1998; Özbay ve Öztürk, 1992).

Her iki cinsiyette görülen diğer fiziksel değişiklikler: 11- 14 yaşlarında kızlarda, 13-16 yaşlarında erkeklerde boy hızlı uzar. Siville sorunları ortaya çıkar. Erkeklerde kas, kızlarda yağ kitlesi artar. Her iki cinste ses kalınlaşması olur. (Eichorn, 1995; Özbay ve Öztürk, 1992, Yavuzer, 1993). 18-20 yaşlarında artık her iki cinste fiziksel ve cinsel gelişim tamamlanır (Özbay ve Öztürk, 1992).

Ergenlerde bedenlerinde değişiklikler onların davranışına, düşüncelerine, ne hissettiklerine, aynı zamanda diğer insanların onlara tepkilerine etkiler. Bu bazen ergende utanma, sıkılma, suçluluk duygusu, korkma, panik yaşamalarına neden olmaktadır (Özbay ve Öztürk, 1992).

Eğer çocukluktan yetişkinliğe geçiş döneminde biyolojik, psikolojik, sosyal gelişim bir arada gerçekleşirse bu dönemi sağlıklı atlamış olur (Ünver, Tolan, Bulut ve Dağdaş, 1986).

Akranlarından önce veya geç buluşma erme çocukların aileleri ve arkadaşları arasında sorunlara neden ola bilir (Tan, 1992). Erken gelişen kız çocuklarından daha çok sorumluluk beklenir ve çocuk görevlerle yüz yüze kalır (Kulaksızoğlu, 1998).

Erken gelişen erkeklerdeyse liderlik hissi gelişir. Bu çocuklarda özgüvenleri daha yüksek olur (Kulaksızoğlu, 1998).

Geç gelişim kız ve erkekleri üzmemektedir. Çevreden gördükleri tavırlar çocukları üzmemekte, aşağılanmış hissetmesine neden olmaktadır. Sosyal ilişki sorunları yaşamaktadırlar. (Kulaksızoğlu, 1998).

Bundan başka ergenlerde arkadaş grubundan onaylanması, bunun için gösterilecek cinsel tutum da onlar için önemlidir (Kulaksızoğlu, 1998).

Erkeklerden daha çok mantıklı, iş bitirici, bağımsız davranışlar beklenirken, kızlardan daha çok duygularıyla bağlı, tertipli, öznel olunması gibi kalıp yargılar beklenir (Özbay ve Öztürk, 1992).

Buluğa girme döneminde ergenlerde cinsel davranış ve duygular ortaya çıkar, suçluluk duyguları yaranır, onlarla baş etmeyi öğrenir, kendi ve karşı cinsleriyle arkadaş yakınlıkları, paylaşımları gelişir (Özbay ve Öztürk, 1992).

2.1.4.2 Ergenlikte Bilişsel Gelişim

Ergenlikte çocuğun somut düşüncesi değişerek soyut düşünce gelişir. Soyut düşünce ile kişi mantıklı analiz eder, düşünce biçiminde varsayımlar öne çıkar (Özbay ve Öztürk, 1992). Birey olayların arkasındaki nedenleri anlamaya çalışır. Ergende soyut düşünceyle onun yaşadığı kültürel çevre, sosyo ekonomik düzey ve zeka seviyesi arasında ilişkiler bulunmaktadır (Gander ve Gardiner, 1993).

Ergenlik döneminde bilişsel gelişim onun yetişkin düşüncesine özgü bilişsel yetiler açısından çok önemlidir. Bilişsel gelişimle ergen kendini, ailesini, yaşlılarını, arkadaşlarını ve dünyasını görme biçimi üzerinde etkiler yaratır (Gander ve Gardiner, 1993).

2.1.4.3 Ergenlikte Ahlak Gelişimi

Ahlak iyi ve doğru davranışlar toplusu olarak insanlar tarafından uyulması zorunluluktur (Kulaksızoğlu, 1998). Ergenler için yaşıt grubuyla etkileşimi, onay ve destek için kendi arkadaşlarına yönelim oldukça önemlidir.

Piaget'ye göre ergende ahlak bilişsel gelişimle soyut işlemin gelişmesiyle kazanılır. Ergenlerde ahlak gelişiminde en önemli faktör bilişsel gelişimde soyut işlemler ve Erikson tarafından öne çıkan yeni bir kimliğin ve benlik duygusunun oluşmasıdır Soyut işlemde kişi yeni düşünce ve duygular kazanır ve daha yaratıcı olur (Windmiller, 1995).

Kohlberg'e göre ergen 10- 18 yaşlarında grup normlarına uyum yapmaya çalışır, doğru olmak ister, başkalarıyla ilgilenir, sadık, güvenilir olmak çabasındadırlar. Aynı zamanda grubun beklentilerine, kurallarına uygun davranırlar (Steward ve ark., 1989; Kulaksızoğlu, 1998).

Turiel'e göre ergen geliştikçe toplumsal kurallar ve beklentiler hakkında kavramlar kazanmaktadır (Windmiller, 1995).

2.1.4.4 Ergenlikte Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim ergenin yaşam boyunda en önemli olgunlaşma şartlarından biridir. Kişiler arası deneyimlerle eğitsel sonuçlar alır, daha bağımsız ve özgüvenli olarak yetişir. (Adams, 1995).

2.1.4.4.1 Ergenlikte Aile ve Arkadaş İlişkileri

Anne babaların çocuklarına yönelik davranış ve tutumları onların gelecekte nasıl olmasına etki eder. Kimlik gelişimi gibi önemli gelişimlerin tamamlanmasında ailenin etkisi çoktur (Schultheiss ve Blustein, 1994).

Ergenlik döneminde aile ilişkileri ve anne babanın çocukla ilişkileri biraz zorlanır. Bazen anne baba çocuğunun büyüdüğünü ya fark etmiyor, ya da kabullenmiyor. Bunun sonucunda ergenin istekleri ve yeni arayışlarda olması aileni rahatsız eder, güçlük çekmesine neden olur (Kulaksızoğlu, 1998).

Bazı anne babalar çocukların kendi istedikleri mesleği seçmesinde zorlar (Gander ve Gardiner, 1993). Ergenin ruh sağlığına etki eden olumsuz ebeveyn özellikleriyle bir araştırmada karşılıklı ilişki bulunmuştur (Çuhadaroğlu ve ark., 2004). Aile desteği gören ergenler daha entelektüel gelişir, kendisini daha değerli hissetmesine neden olur. Eğer aileler çocuklarındaki değişikliklere endişe etmiyorsa, özgürlük isteklerine cevap vermiyorsa onların gelişimine olumsuz etki eder (Palmonari, Kirchler ve Pombeni, 1991).

Aileden sonra arkadaşlık da ergenin özgürleşmesine pozitif etki etmektedir. Çünkü akranlarıyla ilişkilerinde ergen düşüncelerini ve hislerini paylaşarak daha da özgüvenli, bireysel olur (Palmonari, Kirchler ve Pombeni, 1991).

2.1.4.5 Ergenlikte Kişilik ve Kimlik Gelişimi

Kişilik bir insanı başkalarından ayıran tüm özellikler, davranışlar toplusudur (Yörükoğlu, 1993). Ergenin fiziksel, cinsel gelişimi olduğunda, uyum sağlaması geliştiğinde, anne babalarıyla, kendi yaşlılarıyla etkili iletişim kurduğunda, bir meslek için hazırlık yaptığında kimliyi gelişir.

Ergenlik döneminde genç hep arayış içinde olmaktadır, kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirir, nereden geldiğini, kim olduğunu, ne yapmak istediğini sorgular (Muuss, 1988).

Ergenin temel görevlerden biri de kimlik oluşturmaktır. Erikson'a göre kimlik kişinin ulaşmak istediği bir durumdur (Dacey ve Kenny, 1994). Kimlik oluşmasında en önemli etken ailedir. Araştırmalar anne ve baba davranışlarının ergenin kimlik statüsüne etkilediği ortaya çıkmıştır. Ergenin kendini keşfetmesi için bazen anne ve babadan ayrılığı gerektirdiği de söylenilmiştir (Grotevent, 1995).

Kimlik oluşumunda başarılı olmuş gençler sağlıklı ve kendine güvenen gençlerdir (Josselson, 1987).

2.1.4.6 Ergenlikte Benlik Kavramı ve Gelişimi

Hamacheck (1995), benlik kavramını, kişinin kendisi hatta farkındalığın, fikirlerin, tutumların bir birleşimi olarak tanımlar ve bireyin kendisini nasıl değerlendirdiği ilişkin düşünceleri olduğunu belirtir.

Gander ve Gardiner (1993) ise benlik kavramını kişinin yalnız ona ilişkin tutumları, algıları, davranışları olarak görmektedir.

Ergenlik döneminde çocuk “ ben neyim, neredeyim, neler yapacağım” gibi sorularla kendisini yönlendirmeye çalışır. Her insanda olduğu gibi ergenin de ulaşmak istediği bir benlik kavramı vardır ve bu arzuladığı ideal benliğe kavuştuğunda kendisini mutlu hisseder, aksi takdirde mutsuz olur, kendine olan saygısını yitirir.

2.1.4.7 Ergenlik Dönemleri

Ergenlik dönemi 3 evrelerden ibarettir: erken, orta ve geç ergenlik. Erken ergenlik 12- 14 yaşları arasında olur. Ergen ebeveyn otoritesine karşı gelir, kimlik mücadelesi gelişir, kendini daha çok eylemlerle gösterir, çalışma yeteneği artar, sıklıkla şimdi ve yakın gelecekle ilgilenir. Çocuk ebeveyn dışında sevecek kişiler aramakta, ebeveynleriyle sorunlar yaşamaktadır. Yakın arkadaşlık ilişkilerine önem verir, grup aktivitelerine katılmayı tercih ederler.

Orta Ergenlik 14 – 17 yaşları arasında olur. Kişi cinsel ve agresif dürtülerini yaratıcı alanlara dönüştürebilir. Ebeveynlerinden bağımsızlık mücadelesi verirler. Grup kimliği bu yaştaki ergenler için çok önemlidir.

Geç ergenlik de 17- 19 yaşları arasında devam etmektedir. Bu dönemde ergen daha sağlam kimlik yapısı, emosyonel stabilite geliştirir. Duygularını sözel olarak daha güzel anlatması artar. Kişisel saygınlığa önem verir. Kendine güveni gelişir.

2.1.5 Ergenlikte Psikolojik Problemler

Ergenlikte daha çok karmaşık ruhsal özellikler ortaya çıkmaktadır. Bunlar sinirlilik, birden tepki gösterme, öfke patlamaları, çabuk sevinip, çabuk üzülmeye, içe kapanma, bencillik, kaygılar, güvensizlik ve kararsızlık vb. gibi durumlardır.

Bazı araştırmalar bu dönemde ergenlerin yaşadığı sıkıntıların sosyal nitelikli olduğunu söylemektedir (Özbay ve ark., 1991). Eğer ergen ailesiyle iyi iletişimdaysen ama arkadaşlarıyla anlaşamıyorsa ve ya bunun aksi durumu ergen gelişim sürecinde sorunlara neden olmaktadır (Palmonari, Kirchler ve Pombeni, 1991).

Anne ve babanın çocuklarına özgürlük verme konusundaki yetersizlikleri, aile bağlarının kuvvetli olmaması ergenin depresyona girmesine, içe dönmesine sebep olmaktadır (Allen, Hauser, Eickholt, Bell ve O'Connor, 1994). Bunun yanı sıra ergenlikte olan depresyon belirtileri yetişkinlikte olan daha ciddi depresyon sorunlarıyla ilişkilidir (Akt. Herman-Stahl ve Petersen, 1999).

Depresif duygu durumu çocukta okul başarısının düşmesi, aileyle ve arkadaşlarla ilişkilerde sorunlar yaşanması gibi sorunlara neden olmaktadır. Depresyonu tetikleyen durumlar şunlardır: Ebeveynlerin ölümü, boşanması, fiziksel ve cinsel taciz, sosyal beceri eksikliği, kronik hastalıklar, ailesinde depresyon hikayesinin olması vb. Eğer ergen okul başarısının düşmesi, arkadaşlar ve sosyal etkinliklerden uzak durması, üzüntü ve umutsuz ruh hali yaşaması, enerjisinin ve motivasyonunun düşük olması, hiçbir şeyden zevk alamaması, öfkeli eleştirel olması, özgüvenini düşük olması, kararsızlık, huzursuzluk, madde bağımlılığı , yemek sorunları, intihar düşünceleri varsa depresyonda olduğunu bildirir.

2.2 Depresyon

2.2.1 Depresyonun Tanımı

Yaşam insan hayatında inişleri çıkışları, tehdit edici deneyimleri olan yerdir. Birey tehdit edici durumlarla başa çıkabildiğinde kriz dönemi oluşmaz, ama tehdit

oluşturan duruma alıştığı baş etme yöntemleriyle mücadele edemediğinde kriz durumu ortaya çıkar. Ve bu kriz dönemlerinden biri de depresyondur (Cooper, 1979).

Depresyon daha önce kişiye zevk veren durumlardan eskisi gibi zevk alamama, ilginin kaybolması, çökkünlük, karamsarlık, keder gibi duygular gösteren duygu durum bozukluğudur. Aynı zamanda hem fiziksel, hem de psikolojik olarak enerji azalmasıyla psikomotor yavaşlama gösteren, bilişsel yavaşlama gösteren hastalıktır.

Depresyon tanısının konulması için ilgi azlığı, alışlagelmiş etkinliklerden zevk alamama belirtilerinden birinin olması şarttır. Bunun yanında kişide kendine güvende azalma, değersizlik duyguları, suçluluk düşünceleri, umutsuzluk, iştahsızlık, aşırı uyuma ve ya uykusuzluk, kilo kaybı ve ya artışı gibi belirtilerin bir kısmının olması gerekmektedir.

2.2.2 Depresyonun Sınıflandırılması

Depresif bozukluklar olarak distimik bozukluk, major depresif bozukluk, başka türlü adlandırılmayan depresif bozukluk bipolar bozukluktan ayrılır. Çünkü bipolar bozuklukta manik, hipmanik dönemler olur.

DSM major depresif terimini, İCD- 10 depresif nöbet terimini kullanmaktadır. Depresyonun şiddeti ve gidişi her ikisinde benzerdir. İCD depresyonda ilgi azalmasını, uyku düzensizliğini, anhedoni, iştah azalmasını, psikomotor yavaşlama gibi belirtileri vurgulamıştır.

2.2.3 Depresyonun Epidemiolojisi

Depresyon daha çok orta yaşlarda 25- 44 yaşları arasında yaygındır. Yaygınlığı %4,4- % 19,6 gösterilmiştir. Kadınlarda erkeklere göre daha sık gözükmektedir. Dünyada her 4 kadından birinde, her 8-10 erkekten birinde depresyon gözükmektedir.

ABD’ de yapılan epidemiyolojik çalışmalarda adolesanlarda %4.7 olarak bildirilmiştir (Kashani ve ark., 1987). Ayrıca özel pediatri grupları ile yapılmış çalışma sonuçlarına göre, nörolojiye açıklanamayan baş ağrısı ile başvuran çocukların %40’ında depresyon saptanmıştır.

Depresyon ergenlerde, çocukluktaki yoksunluklara tepki olarak normal ve gerekli bir affektif durum, gelişimsel bir basamak ve karakter stili olarak da tanımlanmaktadır. Parker ve Roy’a göre depresyonu olan ergenler aileleriyle daha çatışmalı, dışlayıcı, desteklenmeyen niteliktedir. Aile atışması, ebeveynin ergenin yıkıcı davranışını kontrol etme girişimlerinin sonucunda da ortaya çıkabilir (Parker ve Roy, 2001).

Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan kurama göre, depresyonun nedeni temelde bilişsel bir bozukluktur. Beck (1979), depresyonun oluşmasında üç önemli bilişsel faktörden bahsetmektedir.

1- Kişinin Kendine Olumsuz Bakışı: Depresif kişi kendiyile bağlı olarak yoksun, eksik, yenilmiş, değersiz ve yetersiz olarak hisseder. Sevilmediğine inanır ve beğenilmediğini hisseder ve kendinde gördüğü eksikliklerden dolayı kendini reddeder.

2 -Deneyimlere Olumsuz Bakış: Depresif kişi çevresiyle etkileşiminde yenilmiş ve eksik hisseder.

3- Geleceğe Olumsuz Bakış: Kişi geleceğini umutsuz, sonu belirsiz, yoksun ve engellenmiş olarak görür.

Dünya sağlık teşkilatı (WHO) dünya nüfusunun % 3-5’ inin, yaklaşık 150-250 milyon kişinin çeşitli düzeylerde depresyon belirtilerine sahip olduğunu bildirmektedir (Baltaş, 1986).

Depresyon zamanı uyku bozukluğu, huzursuzluk, çabuk kızma ve i gerginlik gibi belirtileri olabilir (Kutash, 1965: 967).

2.2.4 Depresyonun Etiyolojisi

Depresyon etiolojisinde daha çok biyolojik ve psikolojik etkenler bulunmaktadır.

2.2.4.1 Biyolojik Etkenler

a) Biyojenik aminler: Araştırmalarda depresif bozukluğu olan hastaların kan, idrar sıvılarında biyojenik amin metabolitlerinde çeşitli bozuklukların olduğu saptanmıştır. Biojenik aminler olan serotonin ve noepinefrinde azalma gözükmiştir. Aynı zamanda asetilkolinde bozukluk da olduğu söylenilmiştir.

b) Nöroendokrin düzenleme: Depresif bozuklukda en önemli nöroendokrin olan adrenal, tiroid eksenlerinde, noktürnal sekresyonda azalma görülmüştür.

2.2.4.2 Psikolojik Etkenler

Birçok psikolojik ve sosyolojik etkenler depresyonun oluşmasına neden olmaktadır. Onlar anne babanın ölümü, kişilerarası ilişkilerinde sorunlar, çevresel etkiler vb. durumlardır.

Eryüksel ve Akün'ün çalışmasına göre, çocuğunda depresyon olan ana-babalar, olmayanlara göre, daha fazla depresyon, çocuklarıyla aralarında daha fazla çatışma ve anlaşmazlık yaşamış, anne babalarının fonksiyonel olmayan tutumları ile aile çatışması arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur (Eryüksel ve Akün, 2003: 59).

Sosyal etkileşim ve bu etkileşimin önemini gösteren çalışmalar, ruh sağlığının ve fiziksel sağlığın aile, arkadaş ve diğer önemli kişilerle bağlı olduğunu söylemiştir. (Bjarnason 1994; Brugha, 1988; Eskin, 1995).

Vinokur çalışmasında olumsuz yaşam olayları ile depresyon arasında güçlü ilişki olduğunu söylemektedir (Vinokur ve Selzer, 1975). 233 üniversite öğrencisi ile

yapılan araştırmada depresyonun gündelik sıkıntılarla anlamlı ilişki gösterdiği bulunmuştur (Dunkley ve Blankstein, 2000).

Bazı araştırmacıların söylediğine göre olumsuz hayat koşulu yaşayan insanlar depresif mizaca sahiptirler (Saatçioğlu ve ark., 1996: 25). Ruhsal hastalıkları, özellikle depresyonda olan kişinin sosyal girişimciliyi azalarak vreysel desteklerden uzaklaşır (Aşkın, 1999: 35).

Genelde kişinin stresli bir olay sonrasında, davranış reaksiyonları yavaşlar, bir süre uyaranlara yönelik tepkisi azalar. Bu tepki azaldığında ve ya durduğunda depresyona neden olur (Ceylan ve ark., 2001: 114). Bundan başka, kadınların olumsuz yaşam olaylarının devam ettiği sürece semptomları da artmaktadır. Başa ıkımda cinsiyet farklılıkları kadın ve erkeklerin içinde bulunduğu sosyal rollerdeki farklılıklarla alakalıdır (Blalock ve Joiner, 2000: 59).

Depresyon araştırmalarında, kadın-erkek oranları farklılığı biyolojik etkenin yanı sıra tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan işbölümü farklılığına ve kültürel etkenlere dayalı olarak beliren cinsiyet rollerine bağlanmaktadır (Key ve ark., 1993: 61).

Depresyonu olan ergenlerde umutsuzluk, karamsarlık, ilgi kaybı, anhedoni, sosyal ie çekilme, yorgunluk, özkıyım düşüncesi ve girişimi daha sık ve şiddetli gzmektedir. Ağlama ve uyku bozukluktan genel olarak kızlarda daha sık rastlanmıştır. Ergen kızlarda, erkek ergenlere göre iştahsızlık ve özkıyım girişimi daha sık bulunmuştur (Erdoğan, Tamar ve Erdoğan, 2002: 144).

2.2.5 Depresyonun Tarihi

Ergenlerde umutsuzluk ve depresyona ilişkin olgu 17. yüzyıla kadar dayanır. Melankoli 19. yüzyılın ortalarında bildirilmiştir. 1960'lardan önce çocuklarda depresyonun ortaya çıkabileceğine inanmıyorlardı ve çocuğun olgunlaşmamış stbenliğinin depresyon gelişimine izin vermeyeceği düşünülürdü. Bu görüş 1970'te Avrupa Pedopsikiyatri Birliği'nin Stokholm'deki 4. Kongresinde değiştiği düşünülüyor. Bu kongrenin konusu "ocukluk ağı ve Adolesansta Depresif

Durumlar”dı. Bu kongrede çocuk ve ergenlikteki psikiyatrik bozukluklarının önemli bir bölümünü depresif bozuklukların oluşturduğu iddia edilmiştir. DSM-III, DSM-III-R ve DSM-IV çocuklarda depresyon tanısı için erişkinlerle aynı ölçütleri kullanmaktadır. Birkaç küçük uyum ölçütü çocuklar için eklenmiştir. Örneğin, çocuklarda beklenen kilo artışının olmaması, erişkinlerde belirgin kilo kaybının yerine konabilir (Weller ve ark., 1996).

Depresyon belirtilerinin çocukluktan, ergenliğe geçişle daha çok artmaktadır ve artış özellikle kızlarda daha çoktur (Öy, 1995; Angold, 1988).

Ergenlik döneminde yaşanan depresyonun, bireyin gelişimini olumsuz yönde değiştirmektedir. Çocukluk ve ergenlik çağında depresyon yaşayanların önemli bir bölümünün yetişkin yaşamlarında da depresyon başta olmak üzere madde kullanım bozukluğu, intihar riski, iş başarısızlığı, ilişki güçlükleri ve akademik başarısızlık gibi psikolojik rahatsızlıklar yaşamaktadır (Harrington & Vostanis, 1995; Hammen, 1991; Kovacs ve ark; 1993; Petersen ve ark., 1993).

14-18 yaş ergenlerin üzerinde-yapılan çalışmada, depresif olan ergenlerin depresif olmayana göre karamsarlık ve benlik saygısı gibi bilişsel değişkenlerde farklılık göstermektedir (Lewinsohn ve ark., 1994).

Yıldırım çalışmasında sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar, sosyal destek ve cinsiyet değişkenlerinin 8-11. sınıf öğrencilerinin depresyon düzeylerine ne derecede etkilediğini araştırmıştır. Araştırmaya 257 (% 53) kız ve 228 (% 47) erkek olmak üzere toplam 485 öğrenci alınmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, sınav kaygısı, aile, arkadaş ve geniş çevre ile ilgili gündelik sıkıntılar, aile desteği, öğretmen desteği ve cinsiyet değişkenleri depresyonun oluşmasına neden olur (Yıldırım, 2004).

Aile

Birey açısından, en önemli sosyal grup, ailedir. Aile, toplumun kültür ve değerlerini aktarmak suretiyle, bireyin sosyalleşmesini sağlar. Aile, üyeleri arasındaki birliğin sağlanmasına, kuşaklar arasındaki uyumu gerçekleştirmeye yarayan toplumsal bir kurumdur.

Çocuğun ailesiyle olan ilişkileri bireylere karşı aldığı tavırların, davranışların temelini oluşturur. Aile çocuğun topluma uyum sağlamasını eğitir (Yavuzer, 1993: 139). Aile çocuğa güven duygusu verir, çocuğun sosyal kabul görebilmesi için ortam hazırlar, çocuğun uygun davranış sergilemesi için sağlıklı model hazırlar, çocuğun okul ve sosyal yaşamda başarılı olması için yeteneklerini geliştirir, çocuğun ilgi ve yeteneklerinin gelişimine yardım eder (Yavuzer, 1993: 140).

Toplumun kültürel değerleri, çocuklarını yetiştirme konusunda anne ve babaların tutumlarını etkiler.

Davranışlarımız, duygularımız aile içinde şekillenir, buna göre de ruhsal sağlığımız aile yapısına ve aile içi ilişkilerle bağlı olur. Aile içi bu ilişkiler bireyin bütün yaşamını, ruhsal sağlığını da etkilemektedir (Çelikkol, 1999: 44). Başta duygusal işlev olmak üzere, ailenin toplumsal fonksiyonları ile ayakta durmayı başaran yapısal bozukluklar, aynı zamanda, aile üzerinde ciddi bir baskı oluşturacağından, sosyal ve ekonomik yapının çarpıklıklarının, başta çocuklar olmak üzere, bütün aile üyelerini ve ailedeki ilişkileri, olumsuz olarak etkilemesi kaçınılmazdır.

Depresyonun, ebeveyn ve çocuk arasındaki kötü etkileşimin sonucu olarak ortaya çıkmasıyla bağlı bulgular olduğuna göre, ailedeki sıkıntının ruhsal hastalıkların oluşmasında etkisi daha kolay anlaşılıyordur. Aile içindeki kötü muamelenin, aşırı baskıcı olmanın etkisiyle ergenlerde depresyon düzeyi yükselir, özgüvenleri düşür, iletişimsel bozukluklara neden olur (Güvenç, 1996: 36).

Aile ve depresyon arasındaki ilişkiye bakıldığında, depresyonda olan ergenlerin aileleriyle geçmiş deneyimle sorunlu, problemlili olduğu görülmüştür (Yaşar, 2003: 176).

Sosyo-ekonomik değişkenler anne-baba tutumu, anne-baba ile ilişkileri etkiler, ergenin psikolojik özelliği ile ilişkili olduğu görülmüştür (Karadayı, 1995: 262).

Şiddetli depresyon durumlarında çevresel faktörleri dikkate alan araştırmacılar, ailedeki sorunların (düşük sosyo-ekonomik düzey, boşanma, tek ebeveynin olması, çocuk istismarının varlığı, ebeveynlerde görülen depresyon, kaygı durumu, madde kullanımı, antisosyal davranışlar vb.) depresyonun gelişimi ve sürekliliği üzerinde etkileri olduğunu göstermiştir (Alet ve Bernment, 1998).

14-16 yaşındaki ergenler üzerinde yapılan araştırmaya göre, aile yapısı depresyona eşlik etmektedir. Düşük anne baba eğitimi kızlar için; ailedeki işsizlik durumu ise erkekler için depresyon riskini artırmaktadır (Kaltiala-Heine, Rimpela, Rantanen ve Laippala, 2001).

Ekonomik durumu zayıf olan çok çocuklu geniş ailelerde, ebeveynlerin sorumluluk ve baskısı arttıkça, aile üyeleri arasındaki ilişkisi bozulur, çocuklar günah keçisi haline gelir. (Yasar, 2003: 175).

Sosyal destek olarak aileden algılayamamak intihar riskini artırmaktadır. Ailenin içinde destek yüksek olduğunda kişinin problem çözmesi de yüksek olmaktadır (Özgüven, Soykan, Haran ve Gençöz, 2003).

Bir araştırmaya göre anne babadan algılanan destek düşük olduğunda kız ve erkeklerde depresyon yüksek olmaktadır (Kaltiala-Heine, Rimpela, Rantanen ve Laippala, 2001).

Başka araştırmada anne babanın çocuğa sıcak davranmaması ve çocuğu sıkı kontrol etmesinin depresyona yol açtığını bulmuşlardır. (Mackinnon, Henderson ve Andrewes 1992).

Ergen ve ebeveynlerin birbirleri hakkında sahip olabilecekleri gerçekçi olmayan inançları/beklentileri belirlemek için yapılan bir araştırmada, aile içi ilişkiler üzerindeki etkilerini ortaya koymaya çalışmıştır.

Aynı zamanda psikiyatrik sorunu olan ergenlerin babalarının eğitim düzeyi düşük görülmüştür (Eryüksel, 1996).

Birçok araştırmalar, ergenlik çağının aile ilişkileri kapsamında incelenmesini önermiştir (Adams ve ark., 1994; Barber, 1992; Gecas ve Seff, 1990; Robin ve Foster, 1989, Steinberg ve Morris, 2001).

2.3 Anne baba tutumu

Ergenin kişilik gelişiminde hem kalıtsal hem de çevresel faktörler etki eder. Çevresel faktör dediğimizde en belirgin, ana-baba tutumudur.

Ergenlerde kişilik gelişiminde anne babaların çocuklarına karşı uyguladıkları tutumlar önem kazanmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983, Yavuzer, 2004). Sosyoekonomik düzey, anne baba eğitim düzeyi, yaşı, kişilik özellikleri, ailedeki ocuk sayısı ve çocukların cinsiyeti gibi değişkenlikler anne babanın tutumlarını etkilemektedir.

Anne babanın tutumlarının sağlıklı olması çocuğun huzurlu, dengeli, sevgiyle yaşamasına neden olmaktadır (Candemir, 2000).

Yılmaz anne babanın tutumları arasında farklılığı söylemiştir. Çocuğun nasıl kişilik yapısına sahip olması anne babanın tutumundan asılıdır. Yılmaz aynı zamanda, anne babalar arasında farklı tutumların olmasını çocuğun psikososyal ve duygusal açısından farklı sonuçlar getirmesine neden olduğunu vurgulamıştır (Yılmaz, 1999).

2.3.1 Anne Baba Tutumuyla İlgili Modeller:

2.3.1.1 Psikodinamik Model:

Psikodinamik modelde gelişim için belirleyici faktörün biyolojik ve toplumsal beklentiler arasında çatışma olduğu belirlenmiştir. Bu modelde çocuğun libidinal ihtiyaçlarıyla aile çevresi arasında bireysel farklılıklar olduğu, ebeveyn çocuk arasında duygusal ilişki, psikoseksüel, psikososyal ve kişilik üzerinde etkisi söylenilmiştir (Yılmaz, 2000).

2.3.1.2 Davranışçı Model:

Davranışçı modelde, ebeveynlerin tutumları ebeveynlerin davranışları açısından gruplanmıştır. Davranışçılar, ebeveyn davranışının tutumdan daha önemli olduğunu ve ebeveyn tutumunu çevreyi tanımlayan davranış örüntüleri olduğunu belirtmiştir (Yılmaz 2000).

2.3.1.3 Baumrind'in Sınıflandırması:

Yılmazın yazdıklarına göre Baumrind okul öncesi çocukları ev ortamında ve laboratuvar ortamda araştırmış, ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşime bakmıştır. Ana baba stiliyle bağlı 4 boyut belirlemiştir. Bunlar ebeveyn kontrolü, açıklık, olgunluk beklentisi boyutlarıdır. Ebeveyn Kontrolünde, çocukların ebeveyn tarafından konulan kurallara ne derecede uyduklarını gösterir. Açıklık boyutunda, çocukların anne ve babalarının verdikleri kararlara ne derece saygı gösterdikleri, anne babanın kendi kararlarında çocuklarını ne derecede teşvik ettiği, çocuklarına sınırlar getiriyorsa onlara ne kadar açıkladıklarıdır. Olgunluk beklentisi boyutunda, anne babanın çocuklarını zihinsel, sosyal, duygusal alanda başarılı olmaları için ne derecede teşvik ettikleridir.

Baumrind bu boyutlara bağlı olarak, 3 temel ana baba stili ortaya koymuştur: otoriter, demokratik, izin verici. Bu sınıflamada açıklılık boyutu düşük, kontrol ve olgunluk boyutu yüksek olan ana babalar *otoriter* sayılmaktadır. Bütün boyutlarda özellikler yüksek olduğunda *demokratik* ana baba olarak sınıflandırılmaktadır.

Açıklılık boyutu yüksek olan, kontrol ve olgunluk boyutu düşük olan anne babalar *izin verici* olarak adlandırılmıştır.

Baumrind'e göre ebeveynler bu stillerden birini benimseyip onları uygulamaktadırlar. *Otoriter ebeveynler*, çocuklarının onların koydukları kurallara koşulsuz itaat etmesini ister, çocuk kurallara uymadığında ceza uygular. *Demokratik ebeveynler* çocuklarında olgun davranışlar bekler, sıcak ve ilgili olmaktan yanadır, çocuklarının kurallara uymasını isterler, sabırlı ve çocukları için duyarlı olurlar, verecekleri kararlarda çocuklarını da dinlerler. *İzin verici ebeveynler*, çocuklarına çok fazla özgürlük verir, bazen de aşırı ihmale varan hoşgörölü olurlar. Bu tür ebeveynler çocukları için çok sıcak ve sevecendirler. Bu tür ailelerin çocukları istediklerinde yemek yer, istediklerini istedikleri zaman yaparlar (Yılmaz, 2000).

2.3.1.4 Martin ve Maccoby'nin modeli

Yılmaz'a göre Maccoby ve Martin ana baba stilini duyarlık ve talepkarlık/kontrol boyutları açısından incelemiştir. Bu boyutların kesiştiği noktada 4 anne baba stili belirlemiştir. Maccoby ve Martin "*izin verici*" anne baba stilini ikiye ayırmıştır. Bunlar *izin verici/müsamahakar (hoşgörölü)*, *izin verici/ ihmalkar* ana baba stilleridir.

Demokratik ebeveynlerde kontrol/talep, kabul/ilgi boyutları yüksektir. *Otoriter ebeveynlerde* kontrol/talep yüksek, kabul/ ilgi düşük orandadır. Otoriter ve demokratik ebeveynlerde kabul/ilgi boyutlarında farklılık gözükmemektedir. Çünkü onlarda kontrol/ talep yüksek düzeydedir.

İzin verici /müsamahakar ebeveynlerde yüksek düzeyde kabul/ilgi, kontrol/talep düşük düzeyde sergilenmiştir. *İzin verici/ ihmalkar ebeveynlerde* ise her iki boyutlar düşük seviyededir.

İzin verici/müsamahakar ebeveynler çocuklarına çok sıcak ve ilgili davranır, onları az kontrol eder. Bunların çocukları genel olarak saldırgan davranış sergiler, sorumluluk almaktan kaçınırlar. *İzin verici/ ihmalkar* anne babalar çocuklarıyla çok

mesafeli olur, onlara zamanlarını, enerjilerini ayırmaz, onlara karşı ilgisiz ve hiçbir zaman onları denetlemezler. Bu ebeveynler çocukların yiyecek, giyecek ihtiyaçlarını karşılasalar da, duygusal ihtiyaçlarını göz ardı ederler (Yılmaz, 2000).

2.3.2 Anne baba tutumlarının Kuramsal Çerçeve Sınıflandırılması:

2.3.2.1 Demokratik anne baba tutumu:

Demokratik ailelerde çocuğun kişiliğine saygı duyulur ve birey olduğu kabul edilir. Kendi işini kendisinin görmesi için rahatlıklar sunulur ve özgür davranışı takdir olunur (Yörükoğlu, 2000: 153). Çocuk anne ve babasının sözünün ve beklentisinin ne olacağını bilmektedir ve onlar tarafından aşağılanmayacağını bilir (Yavuzer, 1994: 58). Bu tür ailelerde evde olan sınırlar bellidir, ama çocuğun söz hakkı da vardır. Çocuğun duygu ve düşüncelerine saygı duyulur. Bunun sonucunda çocuğun özgüveni yüksek olur, kendi kendine karar verip sorumluluk taşımasını öğrenir (Yavuzer, 1994: 34).

Demokratik ebeveyn tutumu çocukların ihtiyaçlarının karşılanması açısından en uygun olan tutumdur. Bu tutumu uygulayan ebeveynler hem çocuklarını denetler, hem de onların ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Çocuğa bağımsız düşünmesi, kendisini ifade edebilmesi, çocuğun kendisini kontrol edebilmesi için olanak tanır. Ebeveynlerin davranışı tutarlı, kararlı ve güven vericidir. Bu durumda çocuk kendini rahat hisseder, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade eder (Baurmind 1967, 1971; Kulaksızoğlu,2003; McGillicuddy, Rychtarik, Morsheimer ve Burke 2007; Özen,2001; Yıldırım, 2006).

Sheeber ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalarına göre sıcak ve destekleyici etkileşimin olmaması ergenlerde depresyonun oluşmasına etki etmektedir (Sheeber et al., 2001). Depresyon aynı zamanda aile desteğinin seviyesi, bağlanma ve ergen deneyimlerinin aile tarafından kabullenilmesinden de asılıdır (Avison ve McAlpine 1992; Garrison, Jackson, Marsteller, McKeown, ve Addy, 1990; McFarlane, et al., 1994; Scaramella, Conger, ve Simons, 1999).

2.3.2.2 Aşırı Hoşgörülü Anne baba tutumu:

Aşırı hoşgörülü ailelerde çocuk anne ve babaya hükmeder ve ona çok az saygı gösterir. Böyle çocuklar ev dışındaki kişilere de egemenlik etmek çabasıdadır. Böyle durumlarda çocuğun davranışlarına dikkat edilmez ve ya hoşgörülle karşılaşılır. Çocuğun davranışlarına sınırlar koyulmaz ve onun isteklerine göre ailesi uyar. Böyle çocuklar da toplumda hak etmedikleri hakları almaya özen gösterirler (Yavuzer, 1994: 29-30). Çocuk uyumsuz davranış sergilediğinde cezası yetersiz kalır ve ya ertelenir, unutulur. Ancak bu ana babalar hoşgörü ile boş vermeyi birbirine karıştırırlar. Bu durumda çocuk bencil, sorumsuz ve şımarık yetişir (Yörükoğlu, 2000: 200).

2.3.2.3 Koruyucu anne baba tutumu

Koruyucu ana-babalar çocuklarıyla bebek gibi davranır, onlarla sürekli beraber olmak ister, çocuğun bağımlı kişilik gelişmesine neden olmaktadır (Cüceloğlu, 1991). Bu tutum sergileyen ebeveynler çocuğa aşırı kontrol ve özen gösterirler. Çocuklar da ebeveynlerinden uzakta kendilerini yetersiz hisseder ve sorumluluk alamazlar (Yörükoğlu, 2000). Koruyucu ana babalar çocuğun bağımsızlaşmasını engeller, çocuklarını hep kontrolde tutarlar (Kulaksızoğlu, 2004). Böyle ortamlarda yetişen çocuk da problem çözme becerisi de gelişmez (Navaro, 1989).

Koruyucu aileler çocuklarına karşı aşırı düşkündür, çocuklarının sağlık ve eğitimler, ne önem verir, çocuğun iyiliyi olarak düşündükleri her şeyi yapmaya çalışır, kuralları aşırıdır, çocuklarından hep başarı bekler ve yaşından daha olgun davranmasını isterler. Çocuğun arkadaşlarını, kıyafetlerini, yiyeceklerini kendileri seçerler. Böyle ebeveynler çocuklarıyla hep gurur duymak istediklerinden çocuklarının başarısızlığını bağışlayamazlar, çocuğun yanlışı ve başarısızlığını genellikle manevi cezalar, ayıplarla ödüllendirir (Yavuzer, 1994: 33).

Koruyucu ebeveyn tutumunda, ebeveynler çocuklarını aşırı denetler, korur, çocukların yapması gerektiği işleri ebeveynleri yapar, fazla müdahale eder, çocuğun kendilerine güvenmesine engel olurlar (Navaro, 1989). Bunun sonucunda kendi

başına karar veremeyen, bağımlı çocuk ortaya çıkar (Baumrind,1966; Çağdaş ve Seçer, 2004, Dökmen,1996; Kulaksizoğlu, 1998). Böyle ailelerde yetişen ergenin psiko- sosyal gelişimi zedelenmekte, duygusal kırıklıklar yaşamaktadır ve bu durum hayatı boyunca sürerek eşinden de aynı şeyi beklemektedir (Yavuzer, 2005).

2.3.2.4 Otoriter anne baba tutumu

Otoriter ebeveyn tutumu sergileyen ebeveynler çocuklarına katı disiplin uygular, çocuğun kişiliğine önem vermez, çocukta olan güvenin tamamıyla kaybolmasına neden olur (Yavuzer, 2005). Otoriter ebeveyn tutumu egemen olan ailelerde ergenin depresyona girme olasılığı yüksektir, aynı zamanda problemle baş etme becerileri düşüktür (Maccoby ve Martin, 1983). Otoriter ebeveyn tutumunda çocuk kendi duygu ve düşüncelerine güvenmemeyi öğrenir (Cüceloğlu, 2006: 83).

Otoriter ailede sıkı denetim olduğu için, ergen boyun eğici, edilgen, bastırılmış kişilik geliştirmektedir (Özgüven, 2001). Aynı zamanda ergen kimlik arayışında karmaşıklıklar yaşar, benlik saygısı düşer, depresyonu yükselmektedir (Yavuzer, 1994).

Otoriter tutumu ailelerinde ceza ön planda ve suçlama eğilimindedir. Bunun sonucunda çocukla anne babası arasındaki ilişki gergin oluyor (Yörükoğlu, 2004: 199).

Avison ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada, babanın sert tutumu, davranışı ergen depresyonunu oluşturduğu ortaya çıkmıştır (Avison ve McAlpine, 1992; Brennan, Brocque, ve Hammen, 2003; Ge,Best, Conger ve Simons,1996; McFarlane,Bellisimo ve Norman, 1995; Wentzel ve Feldman,1996).

Ehrmantrout'un yaptığı araştırmada ergen depresif belirtisiyle öfkeli ebeveyn arasında ilişki bulmuştur(Ehrmantrout , 2006).

2.3.2.4 Tutarsız tutum

Tutarsız tutum sergileyen anne baba arasında dengesiz ve tutarsız davranışlar görünmektedir. Anne babanın çocuğun yanında birinin eleştirmesi, birinin olumlu yaklaşımı çok yanlış davranışlardandır. Annenin çocuğa bağırıp sonra özür dilemesi de diğer dengesiz davranışlardandır (Yavuzer, 1994: 30). Bu durumda çocuk kime göre nasıl davranacağını bilmiyor.

Eğer evde anne ve ya baba görmezden geldiği davranışa ertesi gün sert tepki veriyorsa, annenin verdiği kurallara baba karşı çıkıyorsa ve ya babanın verdiği cezaya anne sorun yaratıyorsa ailede tutarsızlık vardır diyoruz (Yörükoğlu, 2004: 201).

Bu durumda çocuk hangi davranış uygun olup olmadığını anlayamaz ve bu da çocukta iç çatışmaların, huzursuzlukların, dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1993: 31).

2.3.2.5 İlgisiz anne baba tutumu

İlgisiz anne baba çocuğun olumsuz ve uygunsuz davranışına göz yumar, tümüyle kendi dünyasına çekilir, çocuğun bütün isteklerini karşılar, çocuğa sınırsız haklar tanır (Yavuzer, 2006: 58) .

Bazı araştırmaların sonucuna göre ilgisiz ve kayıtsız anne baba tutumu çocukda saldırganlık davranışların oluşmasına neden olmaktadır (Yavuzer, 1994: 33).

Böyle ailelerde çocukla ilgilenmiyorlar, çocuk tek başına kalmaktadır. İlgisi ve sevgi yoksunluğunun sonucu olarak çocukta kişilik gelişimi olumsuz etkilenir. Sonuç olarak yetişkin yaşamlarında kendine ve çevresindeki insanlara güvenmeyen bireyler olarak yetişir. Böyle davranış biçimini çocuğa karşı duygusal istismar da adlandırmak olur (Tuzcuoğlu, 2003).

2.3.3 Türkiye'de Rastlanan Anne Baba Tutumları:

Türkiye'de geleneksel Türk ailelerinde baskılı, otoriter tutuma sıklıkla rastlanmaktadır (Yavuzer, 2005). Daha çok kız çocuklarına karşı baskılı tutum sergilenmektedir. Çocuk mecburen anne babanın taleplerine uymak zorunda, aksi takdirde cezalandırılmaktadır.

Çoğunlukla orta yaşın üzerinde olan anne babalar çocuklarına müsamahakar tutum sergilemektedir. Çocuğun abartılı sevgi ortamında büyümesi, şımartılması, doyumsuz kişi haline gelmesine neden olmaktadır.

2.3.4 Anne Baba Tutumu ve Ergen Depresyonu ile Yapılan Araştırmalar:

2.3.4.1 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar:

Anne baba stilleri ile ilgili araştırma yapan Baumrind (1971), demokratik tutum sergileyen anne babanın çocuklarının bağımsız, hem sosyal hem de akademik yönden başarılı olduğunu belirtmiştir. Hatda demokratik ailelerde yetişen çocuk otoriter ve ya izin verici ailelerde yetişen çocuklara göre ruh sağlığı daha yüksek görülmüştür (Yılmaz, 2000).

Slicker ve Kim (1996) araştırmalarında, otoriter anne baba tutumu olan ailelerde çocukların davranış bozuklukları saptanmıştır.

Maccoby ve Martin de araştırmalarında demokratik anne baba tutumu olan ailelerin çocuklarının izin verici ve otoriter ailelere göre daha sosyal ve akademik gelişim gösterdiğini söylemiştir (Yılmaz,1999).

Darling (1999) yaptığı çalışmasında ilgisiz anne baba tutumundan gelen çocuklar bütün incelemelerde en düşük puan almışlar, otoriter aileden gelen çocuklar sosyal becerileri daha düşük olduğu ortaya çıkmıştır ve depresyona girme açısından daha yüksek risk taşımaktadır. İzin verici ailelerden gelen çocukların ise okul

başarıları daha düşük görülmüştür, ama buna rağmen, depresyona girme olasılığı daha düşüktür.

Milevsky, Schlechter, netter (2006), 9-11 sınıflarındaki 272 ergenle yaptığı çalışmalarında anne baba tutumunun özsaygı, depresyonla ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucuna göre, izin verici anneyle kıyasla açıklayıcı- otoriter anne tutumunda yetişen ergenlerde öz-saygı daha yüksek görülmüştür. Depresyon durumu çok az seyretmiştir.

Pavlidis ve McCauley (2001), çalışmalarında depresif ergenlerin aileleri arasında pozitif ilişki bulmuşlardır.

Allen, Aber, Leadbeater'a (1990) göre, ebeveynin ilgisiz tutumu gencin saldırgan davranışlarıyla bağlıdır.

Sheeber ve ark (2007) yaptıkları çalışmada aile ilişkileriyle ergen depresyonu arasındaki ilişkiyi incelemişler. Sonuçlara göre, depresyonda olan ergenlerin desteklemeyen, çatışmalı anne babaya sahiplerdir.

2.3.4.2 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Öztürk'e (1994) göre, aile sevgi ve disiplinini çocuğa orantısız verirse, ailenin gencin olumlu gelişmesine engel olacaktır.

Kuzgun (1972), çalışmasında anne baba tutumunun bireyin kendini gerçekleştirme düzeyi arasındaki ilişkiye baktığında, otoriter anne baba tutumunun bireyin kendini gerçekleştirmesine olumsuz etki ederken, demokratik anne babalar ise en uygun ortamı yarattığını bulmuştur.

Kılıççı (1981), kendi çalışmasında demokratik ailede yetişen çocukların kendilerini daha rahat kabul ettiğini ve otoriter ailelere göre kendilerini kabul düzeyi daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

Bilal (1984), lise öğrencilerinde anne baba tutumu ile çocukların uyum düzeyini araştırdığında, demokratik ailede olan çocukların uyum düzeyi otoriter aileye göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir.

Haktanır ve Baran (1998), anne baba tutumu ile çocukların benlik saygılarını araştırırken, demokratik ailede olan çocukların otoriter ailelere göre daha yüksek benlik saygısı çıktığını bulmuştur.

Atılgan(2012), ergenlerin kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırmasını Muğla il merkezinde liselerde öğrenim gören 545 kişi üzerinde yapmıştır. Bulgularına göre demokratik ebeveyn tutumla depresyonun en önemli belirtisi olan kaygı arasında negatif ilişki, koruyucu- istekçi, otoriter ebeveyn tutumları arasında ise anlamlı pozitif ilişki bulunmaktadır.

Eraslan (2010) yaptığı çalışmada anne baba tutumlarına göre ergenlerin sınav kaygılarının değişip değişmemesine bakmıştır. Çalışma İstanbul'da altı ayrı özel okulda öğrenim gören 211 ergen üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre cinsiyete göre öğrencilerin annelerinin demokratik olup olmaması arasında anlamlı bir fark yokken, öğrencilerin babalarının demokratik olup olmaması arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Aynı zamanda müsamahakar izin verici anneye sahip olan öğrencilerin sınav kaygısı otoriter anneye sahip olanlardan daha yüksek olarak çıkmıştır.

Reyhan Bahçıvan Saydam ve Tülin Gençöz (2005) yaptığı çalışmasında aile ilişkileri, ebeveyn tutumu ve gençlerde davranış problemleriyle ilişkisine bakmıştır. Araştırmaya 153 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonucuna göre, ergenin dışa yönelimli problemleri davranışı baskılı disiplinli ebeveyn tutumuyla ilişkilidir.

Özcan Sezer (2010), ergenlerin kendilik algıları ve anne baba tutumu arasındaki ilişkiye bakmak için 549 lise öğrencileriyle araştırma yapmıştır. Sonuçlara göre, düşük düzeyde demokratik, orta ve yüksek düzeyde otoriter anne baba tutumları ile ergenlerin kendilik değerleri arasında anlamlı fark görülmüştür.

Burcu Özbaran ve arkadaşlarının (2009) yaptıkları çalışmada majör depresif bozukluğu olan gençlerde anne baba tutumunu değerlendirmişlerdir. Çalışmaya 60 kişi katılmıştır. Bulgulara göre, aşırı annelik, otoriter tutumlar depresyonu olan gençlerde daha yüksek çıkmıştır. Aşırı kontrol, cezalandırmanın olduğu ailelerde çocukları depresyonda olduğu görülmüştür.

Düzgün (1995), Erzurum İl merkezinde 448 öğrenciyle araştırma yaparak öğrencilerin psikolojik belirtileri ile ana baba tutumu arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin depresyon belirtisi üzerine ana baba tutumunun önemli etkisi olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonucuna göre otoriter ana-baba tutumu öğrencini olumsuz etkileyerek depresyona yol açarken, demokratik ana-baba tutumu depresyonun oluşmasını engeller. (Düzgün, 1995).

Bütün bu bilgilerin sonucunda; ergen depresyonuna neden olan en önemli faktör anne baba tutumu olarak gözükmektedir. Bu çalışmada, bir Türk Örneğinde depresyon düzeyi yüksek olan öğrencilerin anne baba tutumu açısından karşılaştırılması hedeflenmiştir. Bunların yanında; cinsiyet, lise düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyleri, sosyoekonomik düzey, anne ve babanın boşanmış ve ya birlikte yaşadığı değişkenler, ailede çocuk sayısı, akraba sayısı yönünden de değerlendirilecektir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1 Araştırma Modeli

Bu araştırmada İstanbul lisesinde öğrenim gören kız ve erkek ergen öğrencilerin depresyon düzeyi ile anne baba tutumu arasında ilişkinin incelenmesi amacıyla araştırma modelleri içerisinde yaygın olarak kullanılan betimsel tarama modeli esas alınmıştır.

Bu araştırma modelini 2013- 2014 öğretim yılında İstanbul'da öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır.

3.2 Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul'da öğrenim gören 400 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem seçiminde katılımcıların gönüllüğü esas olarak alınmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin 197'si (%43,9) 9. , 34'ü(%8,5) 10. ve 169'u (%42,3)11. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin sadece 3'ünün annesi(%0,7) ve 18'i(%4,5) i babası vefat etmiştir. Öğrencilerin 39'unun(%9,8) anne ve babası ayrı yaşamaktadır. 400 öğrenciden 313'ün (%78,3) ailesinin sosyoekonomik düzeyi ortadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 346'sı(%86,5) anne-baba-kardeş şeklinde çekirdek aile ile yaşarken , 54'ü(%13,5) hala-amca-teyze-dede vb. birinci derece akrabaları ile beraber yaşamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu iki kardeş iken(%43,8) çoğu(%42,8) ailenin ilk çocuğudur. Annenin eğitimi incelendiğinde , 177(%44,3) öğrencinin annesi ilk öğretim mezunu, 92'i (%23) lise mezunu, 90'ü (%22,5) orta okul mezunu, 23'ü (%5,8) üniversite mezunu, 18'i (%4,5) okur yazar değildir. Babanın eğitimi incelendiğinde, 128'i (%32) lise, 110'ı (%27,5) ilk okul, 102'si (%25,5) orta okul, 49'ı (%12,3) üniversite mezunudur, 11'i (% 2,7) okur yazar değildir.

3.3 Arastirmada Kullanilan Veri Toplama Araçları

3.3.1 Bilgi Formu

Araştırmanın başlangıcında öğrencilere kişisel bilgi formu verilmiştir. Bu formda örnekleme olan deneklerle ilgili cinsiyet, yaş, sınıf, sosyo- ekonomik düzey, anne babanın yaşıyor veya ölmüş olması, anne ve babanın ayrı veya birlikte yaşıyor olması, oturduğu evde kimlerle birlikte yaşıyor olması, ailede kaç çocuk ve kaçınıcı çocuğun olması, anne ve babanın öğrenim durumu gibi kişisel bilgilerin toplanmasına dönük sorular yer almaktadır. Bu form araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

3.3.2 Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği

Çocuklardaki depresyon düzeyini belirlemek amacıyla Kovacks (1981) Çocuklar için Depresyon Ölçeğini geliştirmiştir. Beck Depresyon Ölçeğini temel alınarak hazırlanan bu ölçekte, çocukluk depresyonuyla ilgili okul durumu ve arkadaş ilişkileriyle ilgili maddeler de yer almaktadır. 1990'da Öy tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı 0.86 ve test- tekrar test güvenilirliği 0.72 olarak bulunmuştur. Çocuklar için Depresyon Ölçeği bir öz bildirim ölçeğidir. 6-17 yaş arası çocuk ve ergenlere uygulanabilir. Ölçeğin puanlarının çocukluk depresyonu derecelendirme ölçeği puanları ile korelasyonu .61 olarak bulunmuştur. Bu ölçek 27 maddeden oluşmakta, her madde sıfır ile iki puan arasında değerlendirilmektedir. Sorulara verilen cevapların skorları toplanarak 0-54 arasında toplam puanlar elde edilmektedir. Toplam puanın yüksek oluşu depresyon düzeyinin yüksekliğini göstermektedir. Kesim noktası 19'dur (19 ve üzeri depresyonu gösterir) (Kovack 1981, Öy 1991, Savaşır ve Şahin, 1997).

3.3.3 Anne Baba tutum ölçeği

Anne Baba tutum ölçeği Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından geliştirilmiştir(Yılmaz, 2000). Araştırmacıların uyguladıkları ölçek puanlarında 3 faktör analizi ortaya çıkmıştır. Bu faktörler şunlardır: kabul/ilgi, denetleme, psikolojik özerklik boyutlarıdır. *Kabul/ ilgi boyutu* çocukların anne babalarını ne derecede sevecen, ilgili, katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlar. *Denetleme boyutu* çocukların anne babalarını ne derece denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlar. *Psikolojik özerklik boyutu* anne babanın demokratik tutumu ne derecede uyguladıklarını ve çocuğu ne derecede cesaretlendirildiğini ölçmeyi amaçlar. Kabul/ ilgi boyutu 9, denetleme boyutu 8, psikolojik özerklik boyutu 9 maddeyle ölçülmektedir. Birinci boyuttaki Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .72, ikinci boyuttaki iç tutarlılık katsayısı .76 ve üçüncü boyuttaki iç tutarlılık katsayısı .82 olarak hesaplanmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında “Çocuklar için Depresyon ölçeği”, “Anne Baba Tutumu ölçeği”, “Kişisel Bilgi formu” öğrencilere 1 ders saati boyunca araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

3.5 Verilerin İstatistiksel Analizi

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 17.0 programı kullanılmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (Ortalama, Standart sapma, Frekans, Yüzde) yanı sıra, T testi, ikiden fazla gruplar arası karşılaştırılmasında One-Way ANOVA, değerkenler arası ilişkinin analizinde Pearson Correlation teknikleri kullanılmıştır.

Sonuçlar % 95’lik güven aralığında, anlamlılık $p<0,05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmaya 167(%41,8) kız , 233 (%58,3) erkek olmak üzere toplam 400 lise öğrencisi dahil edilmiştir. Bu lise öğrencilerinin yaşları 16 ile 18 arasında değişmektedir. Öğrencilerin 197si(%43,9) 9. , 34'ü(%8,5) 10. ve 169'u (%42,3)11 . sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin sadece 3'ünün annesi(%0,7) ve 18'i(%4,5) i babası vefat etmiştir. Öğrencilerin 39'unun(%9,8) anne ve babası ayrı yaşamaktadır. Ailenin ekonomik düzeyi ve diğer özelliklerin cinsiyetlere göre dağılımı Tablo 1'de belirtilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özelliklerinin Cinsiyete Göre Dağılımları

		Kız (N=167(%41,8))	Erkek (N=233(%58,3))	Toplam (N=400)
Yaş	16	74 (%42,3)	101 (%57,7)	175(%43,8)
	17	22 (%40)	33 (%60)	55(%13,8)
	18	71(%41,8)	99(%58,2)	170(%42,5)
Sınıf	9	77 (%39,1)	120 (%60,9)	197(%43,9)
	10	19(%55,9)	15(%41,5)	34(%8,5)
	11	71 (%42)	98 (%58)	169(%42,3)
Aile Ekonomik durum	Düşük	7(%33,3)	24(%66,7)	21(%5,3)
	Orta	132(%42,2)	181 (%57,8)	313(%78,3)
	Yüksek	28(%42,4)	38(%57,6)	66(%16,5)
Anne	Sağ	167(%42,1)	230 (%57,9)	197(%99,3)
	Vefat etmiş	-	3 (%100)	3(%0,7)
Baba	Sağ	162(%42,4)	220(%57,6)	382(%95,5)
	Vefat etmiş	5 (%27,8)	13 (%72,2)	18(%4,5)
Anne -Baba	Beraber	144(%39,9)	217 (%60,1)	361(%90,3)
	Ayrı	23 (%59)	16 (%41)	39(%9,8)

Çalışmaya katılan öğrencilerin 346'sı(%86,5) anne-baba-kardeş şeklinde çekirdek aile ile yaşarken , 54'ü(%13,5) hala-amca-teyze-dede vb. birinci derece akrabaları ile beraber yaşamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu iki kardeş iken(%43,8) çoğu(%42,8) ailenin ilk çocuğudur. Ailenin eğitim durumları ve diğer özelliklerin cinsiyete göre dağılımları Tablo 2'de belirtilmiştir.

Tablo 2: Aileye İlişkin Diğer Özelliklerin Cinsiyetlere Göre Dağılımları

		Kız (N=167(%41,8))	Erkek (N=233(%58,3))	Toplam (N=400)
Kiminle beraber yaşıyor	Çekirdek aile	145 (%41,9)	201 (%58,1)	346(%86,5)
	1.derece akraba	71(%40,7)	99(%59,3)	54(%13,5)
Kaç Kardeş	Tek çocuk	18 (%45)	22(%55)	40(%10)
	2	65(%37,1)	110(%62,9)	175(%43,8)
	3	56 (%49,6)	57(%50,4)	113(%28,3)
	4	11(%29,7)	26(%70,3)	37(%9,3)
	5+	17 (%48,6)	18 (%51,4)	35(%8,8)
Kaçıncı çocuk	1	74(%43,3)	97(%56,7)	171(%42,8)
	2	57(%38,3)	92 (%61,7)	149(%37,3)
	3	20(%46,5)	23(%53,6)	43(%10,8)
	4	10(%45,5)	12 (%54,5)	22(%5,5)
	5+	6(%40)	9(%60)	15(%3,8)
Anne eğitim	Okur-yazar-değil	8(%44,4)	10 (%55,6)	18(%4,5)
	İlk	68(%38,4)	109(%61,6)	177(%44,3)
	Orta	39(%43,3)	51 (%56,7)	90(%22,5)
	lise	41(%44,6)	51(%55,4)	92(%23)
	Üniversite	11(%47,8)	12 (%52,2)	23(%5,8)
Baba eğitim	Okur-yazar-değil	4(%36,3)	7(%63,4)	11(%2,7)
	İlk	41(%37,3)	69 (%62,7)	110(%27,5)
	Orta	44(%43,1)	58(%56,9)	102(%25,5)
	lise	56(%43,8)	72 (%56,3)	128(%32)
	Üniversite	22 (%44,9)	27 (%55,1)	49(%12,3)

Öğrencilerin 92'sinin (%23,1) Depresyon puanları 19'un üstünde olarak hesaplanmış ve bu öğrenciler depresyonda olarak tanımlanmıştır. Bu öğrencilerin 49'u kız (%53,3) 43'ü(%46,7) erkektir (Tablo 3).

Tablo 3: Cinsiyete Göre Depresyon Frekansı

	Depresyon(-)	Depresyon(+)
Kız	118(%38,4)	49(%52,7)
Erkek	189(%61,6)	44(%47,3)
Toplam	307(%76,8)	93(%23,3)

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre depresyon puanlarının farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır ($p=0,355$; $p>0,05$).

Depresyonun sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır($p=0,000$; $p<0,05$). Depresyonun hangi sınıflar arasında anlamlı farklılık gösterdiğinin saptanması için Tukey testi yapılmış ve 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıftaki ($p=0,000$; $p<0,05$) öğrencilere göre daha düşük depresyon puanlarını olduğu saptanmıştır.

Ailenin ekonomik durumuna göre depresyon puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır($p=0,524$; $p>0,05$).

Anne ve babanın yaşıyor olup olmamasına göre depresyon puanlarını açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır($p=0,143$; $p=0,308$; $p>0,05$).

Anne ve babası ayrı olan öğrencilerle birlikte olan öğrencilerin depresyon puanlarını arasında anlamlı farklılık saptanmıştır($p=0,001$; $p<0,05$) Buna göre anne ve babası ayrı olan öğrencilerin depresyon puanlarını ortalamasının anne ve babası beraber olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.(Tablo 3).

Ailedeki çocuk sayısına göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,422$; $p>0,05$).

Ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,129$; $p>0,05$)

Annenin eğitim durumuna göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,093$; $p>0,005$).

Babanın eğitim durumuna göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermiştir ($p=0,011$; $p<0,05$). Farklılık gösteren grupların saptanması için Tukey testi uygulanmış , ilkokul mezunu babası olan katılımcıların depresyon puan ortalamalarının lise mezunu babası olanlara göre daha yüksek olduğu($p=0,033$; $p<0,05$), babası üniversite mezunu olan katılımcıların depresyon puan ortalamalarının ise babası lise mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır($P=0,032$; $p<0,05$).

Öğrencilerin çekirdek aile ve ya 1.dereceli akrabayla yaşıyor olması değişkeni açısından incelendiğinde depresyonla anlamlı ilişki bulunmamıştır. ($p=0,617$, $p>0,05$).

Tablo 4: Sosyodemografik Özelliklere Göre Depresyon Puanları Karşılaştırması

		Ort.±Std.S	p
<i>Cinsiyet</i>	Kız	14,4±7,3	0,355
	Erkek	13,7±6,1	
<i>Sınıf</i>	9	15,07±7,1	0,000*
	10	16,2±6,08	
	11	12,3±5,8	
<i>Aile Ekonomik durum</i>	Düşük	15,2±7,4	0,524
	Orta	13,8±6,4	
	Yüksek	14,5±7,2	
<i>Anne</i>	Sağ	14±6,6	0,143
	Vefat etmiş	19,6±7,5	
<i>Baba</i>	Sağ	13,9±6,6	0,308
	Vefat etmiş	15,6±6,9	
<i>Anne –Baba</i>	Beraber	13,6±6,5	0,001*
	Ayrı	17,4±7,3	

		Depresyon puanı(ort±Ss)	ANOVA (p)
<i>Kaç Kardeş</i>	Tek çocuk	12,6±6,4	0,422
	2	14,5±6,6	
	3	14,2±7,01	
	4	13,2±6,1	
	5+	13,2±6,4	
<i>Kaçıncı çocuk</i>	1	13,8±7,1	0,129
	2	14,7±6,03	
	3	13,5±6,3	
	4	16,5±7,9	
	5+	12,7±5,1	
<i>Anne eğitim</i>	Okur-yazar-değil	13,5±5,1	0,093
	İlk	14,3±6,5	
	Orta	12,5±6,5	
	lise	14,3±7,3	
	Üniversite	16,3±5,8	
<i>Baba eğitim</i>	Okur-yazar-değil	12±10,3	0,011*
	İlk	15,2±6,7	
	Orta	13,6±7,06	
	lise	12,7±5,4	
	Üniversite	15,9±7,8	
<i>Kiminle beraber</i>	Çekirdek aile	14,05±6,7	0,617

<i>yaşıyor</i>	1.dereceli akraba	14,1±6,7
----------------	-------------------	----------

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların anne baba tutum ölçeğinin üç boyutundan aldıkları puanlar sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Buna göre, psikolojik özerklik puanının kız katılımcıların erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p=0,013$; $p < 0,05$)

Diğer boyutlardaki puan farkı istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Her üç boyutta da katılımcıların sınıf düzeyleri açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Psikolojik özerklik boyutunun ailenin ekonomik düzeyine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. ($p=0,008$; $p < 0,05$) Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Tukey testi yapılmış ve psikolojik özerklik boyutundaki farklılığın orta ve yüksek ekonomik düzeydekiler arasında anlamlı olduğu bulunmuştur ($P=0,035$; $p < 0,05$)

Yine psikolojik özerklik boyutunun ailenin beraber olup olmamasına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. ($p=0,03$; $p < 0,05$) Buna göre anne babası beraber olan katılımcıların psikolojik özerklik puan ortalaması ayrı olanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Her üç boyutta da anne ve babanın vefat etmiş olması ya da sağ olması açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Tablo 5: Sosyodemografik Özelliklere göre Anne –Baba Tutum Ölçeği Boyutları Karşılaştırması

		Kabul ilgi	Kontrol-Denetleme	Psikolojik Özerklik
		Ort.±Std.S	Ort.±Std.S	Ort.±Std.S
<i>Cinsiyet</i>	Kız	24,8±4,2	30,02±2,4	18,9±3,7
	Erkek	24±4,1	29,5±2,8	18±4,1
	<i>(t-test)p</i>	0,053	0,076	0,013*

Sınıf	9	24,1±4,3	29,5±2,6	18,01±3,7
	10	25,08±4,06	29,8±2,3	18,3±4,6
	11	24,4±4,03	29,9±2,7	18,8±4,03
	(ANOVA)p	0,464	0,239	0,102
Aile Ekonomik durum	Düşük	24,1±4,9	29,9±2,3	16,8±4,3
	Orta	24,2±4,1	29,7±2,6	18,7±3,9
	Yüksek	24,9±4,3	29,7±2,9	17,4±3,5
	(ANOVA p)	0,409	0,927	0,008*
Anne	Sağ	24,33±4,2	29,7±2,6	18,4±3,9
	Vefat etmiş	26,6±0,5	29,9±2,3	14,6±4,6
	(t-test) p	0,340	0,788	0,101
Baba	Sağ	24,3±4,2	29,7±2,6	18,3±3,9
	Vefat etmiş	25±3,5	29,9±2,2	18,8±3,7
	(t-test) p	0,504	0,745	0,648
Anne –Baba	Beraber	24,4±4,1	29,7±2,6	18,5±4,01
	Ayrı	23,5±4,6	29,8±2,3	17,1±3,3
		0,206	0,852	0,030*
				(t-test p)

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların diğer özelliklerine göre anne baba tutumu ölçeğinin üç boyutundan aldıkları puanlar karşılaştırılmıştır.

Buna göre, kontrol denetleme boyutundan alınan puanların ailedeki kardeş sayısına göre farklılaştığı saptanmıştır($p=0,039$; $p < 0,05$) . Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için Tukey testi uygulanmış ve tek çocuk olan grupla 3 kardeş olan grup arasında bu boyut açısından anlamlı farklılık saptanmıştır.($p=0,039$; $p < 0,031$)

Diğer boyutların kardeş sayısında göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

Kabul –ilgi boyutunun ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır($p=0,037$; $p < 0,05$) Diğer boyutlarda anlamlı farklılık saptanmamıştır.

Her üç boyutta da annenin eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır.

Babanın eğitim düzeyinin kabul-ilgi boyutunda anlamlı değişiklik yarattığı saptanmıştır($p=0,002$; $p < 0,05$) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının

belirlenmesi için Tukey testi uygulanmış babası ilköğretim mezunu olan grup ile lise ve ortaokul mezunu grup arasında anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,002$; $p=0,009$; $p<0,05$).

Öğrencilerin çekirdek ve ya 1. Dereceli aileyle yaşaması değişkeni açısından anne baba tutumu boyutları incelendiğinde anlamlı ilişki bulunmamıştır. (kabul ilgi boyutu 0,469, kontrol denetleme boyutu 0,211, psikolojik özerklik boyutu 0,095, $p>0,05$).

Diğer tüm boyutların babanın eğitim düzeyine göre farklılık göstermediği saptanmıştır (Tablo 5)

Tablo 6: Diğer Özelliklere göre Anne –Baba Tutum Ölçeği Boyutları Karşılaştırması

		Kabul-ilgi	Kontrol-Denetleme	Psikolojik Özerklik
<i>Kaç Kardeş</i>	Tek çocuk	24,5±4,1	30,5±2,1	19,2±3,4
	2	24,4±4,07	29,8±2,6	18,2±4,1
	3	23,08±4,4	29,1±2,7	18,4±3,9
	4	25,05±4,2	29,8±2,6	18,1±4,01
	5+	24,6±4,2	29,9±2,4	18,8±3,7
	(ANOVA)p	0,526	0,039*	0,619
<i>Kaçıncı çocuk</i>	1	24,9±4,2	30,05±2,4	17,9±3,5
	2	23,7±4,2	29,4±2,9	18,7±4,3
	3	23,7±4	29,3±2,7	19,4±4,1
	4	25,6±3,9	30,1±1,8	17,2±3,8
	5+	23±3,1	30±1,5	19,2±3,8
	(ANOVA)p	0,037*	0,182	0,078
<i>Anne eğitim</i>	Okur-yazar-değil	23,1±4,5	29,8±2,6	17,9±4,9
	İlk	23,9±4,05	29,7±2,7	18,5±3,9
	Orta	25,1±4,1	29,8±2,4	18,7±3,6
	lise	24,7±4,3	29,3±2,7	18,2±4,04
	Üniversite	24,1±4,5	30,3±2,03	17,5±3,8
	(ANOVA)p	0,137	0,540	0,658
<i>Baba eğitim</i>	Okur-yazar-değil	24,2±2,5	31±0,8	19±6,1
	İlk	23±4,4	29,6±2,9	18,4±4,3
	Orta	24,8±3,7	29,6±2,3	18,5±3,8
	lise	25±4,1	29,8±2,7	18,3±3,8
	Üniversite	24,2±4,3	29,6±2,5	17,9±3,8
	(ANOVA)p	0,002*	0,865	0,909

* $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların depresyon düzeylerinin anne baba tutumları ile ilişkisine ve şu sonuçlar elde edilmiştir.

Depresyon puanı 19'un üstünde ve altında olan katılımcıların anne baba tutumunun 3 boyutuna ilişkin ortalamalar hesaplanmıştır. Buna göre, depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin kabul –ilgi boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı ($p=0,000$; $p < 0,05$) Depresyonda olan öğrencilerin kabul-ilgi puan ortalaması daha düşüktü. Depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin kontrol –denetleme boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı ($p=0,007$; $p < 0,05$) Depresyonda olan katılımcıların kontrol-denetleme puanı ortalaması daha düşüktü.

Depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin psikolojik özerklik boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı.($p=0,013$; $p < 0,05$)) Depresyonda olan katılımcıların psikolojik özerklik puan ortalaması daha düşüktü.

Tablo 7: Anne Baba Tutum Boyutları ile Depresyon Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması

	<i>Depresyon(-)</i>	<i>Depresyon(+)</i>	<i>t-test(p)</i>
Kabul ilgi boyutu	24,9±3,9	22,3±4,6	0,000*
Kontrol denetleme boyutu	29,9±2,4	29,08±3,08	0,007*
Psikolojik özerklik boyutu	18,6±3,9	17,5±3,8	0,013*

	<i>Kabul-ilgi</i>	<i>Kontrol-Denetleme</i>	<i>Psikolojik Özerklik</i>
Depresyon	$p=0,000$	$p=0,000$	$p=0,018$
Pearson Corelation	- .34	- .19	- .12

* $P < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır.

Kabul ilgi boyutu ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre kabul ilgi puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır($p=0,000$; $< 0,05$)

Kontrol denetleme boyutu ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre kontrol denetleme puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır($p=0,000; <0,05$)

Psikolojik özerklik ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre psikolojik özerklik puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır($p=0,018 ; <0,05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri incelendiğinde 197'si(%43,9) 9. , 34'ü(%8,5) 10. ve 169'u (%42,3)11. sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin sadece 3'ünün annesi(%0,7) ve 18'i(%4,5) i babası vefat etmiştir. Öğrencilerin 39'unun(%9,8) anne ve babası ayrı yaşamaktadır. 400 öğrenciden 313'ün (%78,3) ailesinin sosyo ekonomik düzeyi ortadır. Çalışmaya katılan öğrencilerin 346'sı(%86,5) anne-baba-kardeş şeklinde çekirdek aile ile yaşarken , 54'ü(%13,5) hala-amca-teyze-dede vb. birinci derece akrabaları ile beraber yaşamaktadır. Katılımcıların çoğunluğu iki kardeş iken(%43,8) çoğu(%42,8) ailenin ilk çocuğudur. Annenin eğitimi incelendiğinde , 177(%44,3) öğrencinin annesi ilk öğretim mezunu, 92'i (%23) lise mezunu, 90'ü (%22,5) orta okul mezunu, 23'ü (%5,8) üniversite mezunu, 18'i (%4,5) okur yazar değildir. Babanın eğitimi incelendiğinde, 128'i (%32) lise, 110'ı (%27,5) ilk okul, 102'si (%25,5) orta okul, 49'ı (%12,3) üniversite mezunudur, 11'i (% 2,7) okur yazar değildir.

Öğrencilerin 92'sinin (%23,3) Depresyon puanları 19'un üstünde olarak hesaplanmış ve bu öğrenciler depresyonda olarak tanımlanmıştır. Bu öğrencilerin 49'u kız (%52,7) 44'ü(%47,3) erkektir.

İsveç'te ergenlerle yapılan bir araştırmada kız öğrencilerinde (%25,5), erkek öğrencilerinde (%13,8) oranında depresyon bulunmuştur. İtalya'da başka bir çalışmada Çocuk Depresyon Ölçeği kullanılarak 685 öğrencinin depresyonu tespit edilmiştir ve öğrencilerin %10'undan daha fazlasında kliniksel eşik olan 20 rakamından daha yüksek puan saptanmıştır (Rastad C., ve ark., 2006).

2003 yılında İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Sağlık Yüksek Okulunda 936 öğrenci üzerinde yapılan çalışmada , öğrencilerin % 27,2'sinde depresyon belirtisi saptanmıştır. Erkek öğrencilerin %21,5'inde, kız öğrencilerin %31,4,'ünde depresyon belirtisi görülmüştür (Kaya ve ark., 2006).

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerine göre depresyon puanlarının farklılık gösterip göstermediğine bakılmış ve cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır (p=0,355 ; p>0,05). Bu çalışmaya benzer olarak Arslantaş ve arkadaşları, yaptıkları araştırmada cinsiyete göre depresyon sıklığında fark

olmadığını bulmuşlar (Arslantaş ve ark., 2007). Poulin ve arkadaşlarının da yaptıkları çalışmalarında erkek öğrencilerin depresif belirtiler göstermediği belirlenmiştir (Poulin ve ark., 2005). Kız öğrencilerin ÇDÖ puan ortalamaları erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0.01$).

Ama bu çalışmadan farklı olarak Esra Çakır (2006) yaptığı çalışmasında kız öğrencilerin depresyon ortalamaları erkeklere oranla daha yüksek çıkmıştır. Depresyon epidemiyolojisiyle ilgili çalışmalarda depresyon sıklığının kadınlarda erkeklerden daha yüksek oranda bulunmuştur (Adewuya et al, 2006, Ackard et al. 2006, Kaplan ve ark., 1995, Ertem Yazıcı, 2006, Ünal ve ark., 2002, Öner ve ark., 2004) .

Diagnostic Interview for Children and Adolescents tanı ölçeği ile yapılan bir çalışmada kız öğrencilerinde depresyon sıklığı daha fazla tespit edilmiştir (Kaya ve ark., 2006). Depresyonun kız öğrencilerde yüksek çıkmasının nedeni şöyledir ki, hormonal farklılıklar, toplumsal değer yargıları, farklı stresörlerle karşı karşıya kalmak kadınlarda depresyon yatkinliğini arttırmaktadır (Doğan, 2000).

Depresyonun sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır($p=0,000$; $p<0,05$). Depresyonun hangi sınıflar arasında anlamlı farklılık gösterdiğinin saptanması için Tukey testi yapılmış ve 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıftaki ($p=0,000$; $p<0,05$) öğrencilere göre daha düşük depresyon puanlarını olduğu saptanmıştır. Bu araştırmadan farklı olarak Serpil Türkeş ve arkadaşlarının yaptığı çalışmasında 11.sınıf öğrencilerin depresyon düzeyi 9 ve 10. Sınıf öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur.

Ailenin ekonomik durumuna göre depresyon puanlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır($p=0,524$; $p>0,05$) . Ama Özmen ve arkadaşları, ailenin ekonomik durumunun depresyon puanlarına etkisinin anlamlı olduğunu saptamışlardır (Özmen ve ark., 2008).

Türkeş ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmasında da ailenin aylık gelirine göre ÇDÖ puan ortalamalarına bakıldığında aylık gelirlerini “kötü” olarak değerlendiren öğrencilerin depresyon puanları en yüksek ve gruplar arasındaki farkın da anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0.001$).

Anne ve babanın yaşıyor olup olmamasına göre depresyon puanlarını açısından anlamlı farklılık saptanmamıştır($p=0,143$; $p=0,308$; $p>0,05$).

Anne ve babası ayrı olan öğrencilerle birlikte olan öğrencilerin depresyon puanlarını arasında anlamlı farklılık saptanmıştır($p=0,001$; $p<0,05$) Buna göre anne ve babası ayrı olan öğrencilerin depresyon puanlarını ortalamasının anne ve babası beraber olanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır.

Ailedeki çocuk sayısına göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,422$; $p>0,05$). Bu çalışmadan farklı olarak Çetinkaya ve arkadaşları yaptıkları çalışmada kardeş sayısı ile depresyon arasında anlamlı ilişki bulmuştur (Çetinkaya ve ark., 2008). Kardeş sayısı iki ve üzerinde olanlar ile doğum sırası üç ve üzerinde olanlarda depresyon puanları daha yüksektir.

Ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,129$; $p>0,05$)

Annenin eğitim durumuna göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermemiştir($p=0,093$; $p>0,005$).

Babanın eğitim durumuna göre depresyon puan ortalamaları anlamlı farklılık göstermiştir ($p=0,011$; $p<0,05$). Farklılık gösteren grupların saptanması için Tukey testi uygulanmış , ilkokul mezunu babası olan katılımcıların depresyon puan ortalamalarının lise mezunu babası olanlara göre daha yüksek olduğu($p=0,033$; $p<0,05$), babası üniversite mezunu olan katılımcıların depresyon puan ortalamalarının ise babası lise mezunu olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır($P=0,032$; $p<0,05$). Bu çalışmaya benzer olarak, Ritsher ve Warner, anne babanın eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarında depresyon riskinin arttığını bulmuştur. (Ritsher JE ve ark., 2001: 84-90).

Çetinkaya ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmalarında ebeveynlerin öğrenim durumu ile depresyon arasında anlamlı ilişki olduğunu saptamıştır.(Çetinkaya ve ark.,2008).

Eskin ve arkadaşlarının lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada düşük baba eğitim düzeyinin kızlardaki depresyonla ilişkili olduğunu göstermiştir. Buna göre

düşük eğitim düzeyi olan babaların kızlarının depresyon puanları daha yüksektir (Eskin ve ark., 2008).

Malatya İl merkezinde yapılan çalışmaya göre de öğrencilerin anne ve babalarının öğrenim durumları ile depresyon arasında bir ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$) (Özfırat ve ark., 2006).

Öğrencilerin çekirdek aile ve ya 1.dereceli akrabayla yaşıyor olması değişkeni açısından incelendiğinde depresyonla anlamlı ilişki bulunmamıştır. ($p=0,617$, $p>0,05$). Ancak Malatya İl Merkezinde yapılan çalışmada çekirdek ailede yaşayanların %46.5 depresif bozukluk belirtisi görülmüştür ($p>0.05$).

Öğrencilerin çekirdek ve ya 1. Dereceli aileyle yaşaması değişkeni açısından anne baba tutumu boyutları incelendiğinde anlamlı ilişki bulunmamıştır. (kabul ilgi boyutu 0,469, kontrol denetleme boyutu 0,211, psikolojik özerklik boyutu 0,095, $p>0,05$).

Katılımcıların anne baba tutum ölçeğinin üç boyutundan aldıkları puanlar sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılmıştır. Buna göre, psikolojik özerklik puanının kız katılımcıların erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur($p=0,013$; $p<0,05$). Psikolojik özerklik boyutunun ailenin ekonomik düzeyine göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.($p=0,008$; $p<0,05$) Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için Tukey testi yapılmış ve psikolojik özerklik boyutundaki farklılığın orta ve yüksek ekonomik düzeydekiler arasında anlamlı olduğu bulunmuştur($P=0,035$; $p<0,05$)

Yine psikolojik özerklik boyutunun ailenin beraber olup olmamasına göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. ($p=0,03$; $p<0,05$) Buna göre anne babası beraber olan katılımcıların psikolojik özerklik puan ortalaması ayrı olanlara göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Kontrol denetleme boyutundan alınan puanların ailedeki kardeş sayısına göre farklılaştığı saptanmıştır($p=0,039$; $p<0,05$). Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için Tukey testi uygulanmış ve tek çocuk olan grupla 3 kardeş olan grup arasında bu boyut açısından anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0,039$; $p<0,031$).

Kabul –ilgi boyutunun ailenin kaçınıcı çocuğu olmasına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır (p=0,037;p<0,05) .

Babanın eğitim düzeyinin kabul-ilgi boyutunda anlamlı değişiklik yarattığı saptanmıştır(p=0,002;p<0,05) Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının belirlenmesi için Tukey testi uygulanmış babası ilköğretim mezunu olan grup ile lise ve ortaokul mezunu grup arasında anlamlı farklılık saptanmıştır (p=0,002;p=0,009 ;p<0,05).

Katılımcıların depresyon düzeylerinin anne baba tutumları ile ilişkisine ve şu sonuçlar elde edilmiştir. Depresyon puanı 19’un üstünde ve altında olan katılımcıların anne baba tutumunun 3 boyutuna ilişkin ortalamalar hesaplanmıştır. Buna göre, depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin kabul –ilgi boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı (p=0,000; p<0,05) Depresyonda olan öğrencilerin kabul-ilgi puan ortalaması daha düşüktü. Depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin kontrol –denetleme boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı (p=0,007; p<0,05) Depresyonda olan katılımcıların kontrol-denetleme puanı ortalaması daha düşüktü. Depresyonda olan öğrencilerle olmayan öğrencilerin psikolojik özerklik boyutu puanları arasında anlamlı farklılık saptandı.(p=0,013; p<0,05) Depresyonda olan katılımcıların psikolojik özerklik puan ortalaması daha düşüktü.

Kabul ilgi boyutu ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre kabul ilgi puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır (p=0,000;<0,05)

Kontrol denetleme boyutu ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre kontrol denetleme puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır (p=0,000;<0,05)

Psikolojik özerklik ile depresyon puanı arasında ters yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre psikolojik özerklik puanı arttıkça depresyon puanı azalmaktadır(p=0,018;<0,05). Aşağıdaki araştırmalar da bulunan sonuçları desteklemektedir:

Aylaz ve arkadaşları, demokratik aile tutumuna sahip öğrencilerin depresyon puanlarının düşük olduğunu bulmuşlardır. Demokratik aile yapısına sahip öğrencilerin

depresyon düzeyleri en düşük ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$).

Ertem ve Yazıcı'nın lise öğrencileriyle yaptıkları araştırmada aile baskıcı tutum sergileyen çocuklarda ağır depresyon oranı özgür demokrat tutum sergileyenlere göre yüksek bulunmuştur.

Düzgün, Erzurum İl merkezinde 448 öğrenciyle araştırma yaparak öğrencilerin psikolojik belirtileri ile ana baba tutumu arasındaki ilişkiye bakmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin depresyon belirtisi üzerine ana baba tutumunun önemli etkisi olduğu gözlenmiştir. Araştırma sonucuna göre otoriter ana-baba tutumu öğrencini olumsuz etkileyerek depresyona yol açarken, demokratik ana-baba tutumu depresyonun oluşmasını engeller (Düzgün, 1995).

Lisa ve arkadaşlarının yaptığı çalışmaya göre, depresyonda olan ergenlerin olmayanlara göre aile desteği az ve daha çok anne babası arasında çatışma yaşadığı bireylerdir (Lisa ve ark. 2007).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın sonucuna göre anne baba tutumları boyutları olan kabul ilgi boyutu, kontrol denetleme boyutu, psikolojik özerklik boyutu ile depresyon arasında ters ilişki bulunmuştur. Genel bir değerlendirme olarak da öğrencilerin sınıf düzeyi, anne babanın ayrı olması, babanın eğitim durumu depresyonu etkilemekte, ailenin ekonomik durumu, anne babanın beraber ve ya ayrı yaşıyor olması anne baba tutumunda psikolojik özerklik boyutunu etkilemekte, kardeş sayısı kontrol denetleme boyutunu, ailenin kaçınıcı çocuğu olması, babanın eğitim durumu kabul ilgi boyutunu etkilemektedir.

Lise hayatının öğrencilerin en sorumluluk gerektiren yılları olduğu için yapılmış bu çalışmayla öğrencilerin ve anne babaların bakış açılarının açılması yönünden önemlidir. Çünkü, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olarak tanımlanan ergenlik döneminde ergenin sorunlarını kolaylıkla çözebilmesi için , bu dönemi rahat aşabilmesi için olumlu ebeveyn tutumlarına ihtiyacı vardır. Ebeveynleri tarafından yeterince sevgi, güven duygusuyla yetişen çocuk mutlu ve kişisel sorunlarını kolaylıkla çözebilecek bir ergendir. Anne babaların ergenlerin bu dönemde yaşayacağı değişimler ve karşılaşabileceği psikososyal sorunlar hakkında bilgilendirilmesi, öğrencilerin bu dönemde yaşayabileceği sorunlarla baş etmesinde yardımcı olabilir.

Ergenlere ve ailelerine sorunlu davranışların önlenmesi için yardımcı olunması gerekmektedir. Bunun için onlara anne baba tutumu ve ruhsal sağlıkla ilgili eğitimler verip ergenlik dönemi sorunlarıyla sağlıklı başa çıkma yolları öğretilmelidir. Ebeveynler çocukların gelişim ihtiyaçlarının farkında olması ve çocuklarla doğru iletişim kurmalarını sağlayacaktır. Ebeveynleri ile iletişimi iyi ve ihtiyaçları doğru şekilde karşılanan çocukların ruhsal sağlığı da olumlu yönde gelişecektir.

KAYNAKÇA

- Ackard, DM., Neumark-Sztainer, D., Story, M. (2006). Parent-child connectedness and behavioral and emotional health among adolescents. *American Journal of Preventive Medicine* 30 (1):59-66.
- Adams, D., Overholser, J., Lehnert, K. (1994). Perceived Family Functioning And Adolescent Suicidal Behavior. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 33 (4), 498-507.
- Adams, J. Ergenliği Anlamak. Çeviren: Bekir Onur . 1. Baskı. İmge Yayınevi. Nisan. İstanbul.
- Adams, G. (2000). Adolescent development the essential readings. *Blackwell Publishers Ltd.* UK: Oxford.
- Adewuya, AO., Ola, BA., Aloba, OO. (2006). Depression among Nigerian university students prevalence and sosyodemografic correlates. *Social Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 20:1-5.
- Allen, P.J., Aber, J. L., Leadbeater, B. J., (1990). Adolescent problem behaviors: The influence of attachment and autonomy. Adolescence: psychopathology, normality and creativity. *The Psychiatric Clinics of North America*, 13, 455-467.
- Allen, J. Hauser, S. Eickholt, C. Bell, K., O'Connor, T. (1994). Autonomy and relatedness in family interactions and predictors of expressions of negative adolescent affect. *Journal of Research of Adolescence* 4 (4), 535-552. Atabek, E. (2002). Erken büyüyen çocuklar. *Altın Kitaplar Yayınevi* İstanbul.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2000). Psikiyatride hastalıkların tanımlanması ve sınıflandırılması el kitabı, yeniden gözden geçirilmiş 4. baskı (DSM-IV-TR), *APA Washington DC, 2000'den çeviren Köroğlu E.* 2001.

- Angold, A. (1988). Childhood and Adolescent Depression: I Epidemiological and Etiological Aspect. *British Journal of Psychiatry*, 152, ss:601-617
- Aris P. (1962). Centuries of Childhood. Translated by R. Baldick. *Alfred A. Knopf*,. Newyork .
- Arslantaş,D., Ünsal, A., Metintaş, S., Tözün, M., Toker, S. (2007). Eskişehir ili kırsal alanında 10–15 yaş grubu öğrencilerde depresyon.*Osmangazi Tıp Dergisi*; 29: 77–84.
- Askın, Rüstem. (1999). *Depresyon El Kitabı, (2. Baskı)*. Konya.
- Avison, W., Alpine, D. (1992). Gender differences in symptoms of depression among adolescents. *Journal of Health and Social Behavior*;33:77-96.
- Ayhan, Halis. (1995), Eğitim Bilimine Giriş. *Şule Yayınları*. İstanbul.
- Aylaz, R., Kaya, B., Dere, N., Karaca,Z., Bal, Y. (2007). Sağlık yüksekokulu öğrencileri arasındaki depresyon sıklığı ve ilişkili etmenler. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 8: 46–51.
- Baltaş, Acar, Zuhul, B. (1986). Stres ve Basaçıkma Yolları. *Remzi Kitabevi*. İstanbul.
- Baran, P., Campbell, L. (1993). Gender Differences İn The Expressian Of Depressive Symptms İn Middle Adolescents: An Extension Of Earlier Findings. *Adolescent*, Vol.28/112, ss:903-911.
- Barber, B. (1992). Family, Personality And Adolescent Problem Behaviors. *Journal of Marriage and the Family*, 54, 69-79.
- Beck, A., Rush, A., Shaw, B., Emery, G. (1979). *Cognitive Therapy Of Depression*. New York, Guilford.

- Berzonsky, M. D. (2000). Theories adolescence. Adolescent Development: The essential reading. *Blackwell Published LTD*. Oxford, UK.
- Bjarnason, T. (1994). The Influence Of Social Support, Suggestion And Depression On Suicidal Behaviour Among Icelandic Youth. *Acta Sociologic.* 37, 195-206.
- Blalock, Janie, A., Joiner, Thomas, E. (2000). İnteraction Of Cognitive Avoidence Coping And Stres İn Predicting Depression/ Anxiety. *Cognitive Therapy and Research*, Vol:24/1 ss:47-65.
- Brennan, P., Brocque, R., Hammen, C. (2003). Maternal depression, parent-child relationships, and resilient outcomes in adolescence. *Journal of the American of Child and Adolescent Psychiatry*; 42: 1469-1477.
- Brooks-Gunn,J., Warren, M. (1989). Measuring physical status and timing in early adolescence: developmental perspective. *J Youth Adolesc.* 14:163-189
- Burçak A. (2008). Depresyon Hastalarında Dürtü Kontrol Bozuklukları sıklığı. Adana.
- Brugha, T. (1988). Social support. *Current Opinion in Psychiatry.* 1, 206-211.
- Çakır, E. (2006). Anadolu Öğretmen Liselerinde okuyan öğrencilerin depresyon ve motivasyon düzeyleri. *Yüksek Lisans tezi.* Eylül.
- Çelikkol, Ahmet.(1999). Ruh Hastalıklarından Korunma.*Gendaş Yayınları.* İstanbul.
- Çelik,G.(2007). Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin özellikleri. Adana.

- Çetinkaya,S., Arslan,S., Nur, N. ve ark. (2008). Sivas il merkezinde sosyoekonomik düzeyi farklı üç ilköğretim okulu öğrencilerinin depresyon düzeyi. *New Symposium Journal* ; 46: 99–104.
- Ceylan, M., Emin, Timuçin,Oral. (2001). Duygudurum Bozuklukları, Biyolojik Psikiyatri. *Lilly A.S. Yayınları*. İstanbul.
- Chaplin, P. (1985). Dictionary Of Psychology. *Dell Publishing Group*. Inc. Newyork.
- Cooper, J. (1979). Crisis Admission Unites and Emergency Psychiatric Services. *Public Health in Europe 11*. WHO: Copenhagh.
- Cohen, P., Kase, S., Velez, C. (1993). An Epidemiological Study Of Disorder İn Late Childhood And Adolescence- I Age And Gender Specific Prevalence”, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 34/6 ss:854-867.
- Çuhadaroglu, F., Canat, S., Kılıç, E., Senol, S., Rugancı, N., Öncü, B., Hoşgör, A.G., Isıklı, S., Avcı, A. (2004). Ergen ve Ruhsal Sorunlar. Durum Saptama Çalışması. *Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Raporları*, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (1991). İnsan insana. *Altın Kitaplar Yayınevi*. İstanbul
- Cüceloğlu, D. (2006). İçimizdeki çocuk (37. bs). *Remzi Kitapevi*. İstanbul
- Dacey, J.S., Kenny, M. (1994). Adolescent development. *Brown & Benchmark Publishers*. USA.
- Dinçel E.(2006) Ergenlik dönemi gelişimsel ödevleri ve psikolojik problemler. Ankara.
- Doğan,O. 2000). Depresyonun epidemiyolojisi. *Duygudurum Dizisi* 1:29-38.

- Duman, R., Heninger, G., Nestler, E. (1997). A molecular and cellular theory of Depression. *Arc. Gen. Psychiatry*; 54:597-606.
- Düzgün, M.(1995). Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler. *Yayınlanmış Doktora Tezi*. Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Dunkley, D., Blankstein. (2000). Self-Critical Perfectionism, Coping, Hassles, And Current Distress: A structural Equation Modeling Approach. *Cognitive Therapy and Research*. 24(6), 713-730.
- Ehrenberg, M., Cox, D., Koopman, R. (1990). The Prevalence of Depression in High School Student. *Adolescent*, Vol:30/118,ss:339-350.
- Ehrmantrout,N., Sheeber, L., Davis,B., Leve, C. (2006). Emotion recognition during family interactions:The influence of depressive symptomatology.. *Manuscript in preparation*.
- Eichorn, D. H. (1995). Biyolojik gelişim. Ergenliği anlamak (81-110) (Çev. Z. Atbasoglu) B. Onur (Ed.).*İmge Yayınevi*. Ankara.
- Eksi, A. (1990). Çocuk, genç, ana babalar. *Bilgi Yayınevi*. Ankara.
- Eskin, M. (1995). Suicidal Behaviour As Related To Social Support And Assertiveness Among Swedish And Turkish High School Students, A Cross-Cultural Investigation. *Journal of Clinical Psychology*.51, 158-172.
- Eskin, M., Ertekin, K., Harlak, H., Dereboy, Ç. (2008). Lise Öğrencisi Ergenlerde depresyonun yaygınlığı ve ilişkili olduğu etmenler. *Türk Psikiyatri Dergisi* ; 19(4): 382-389.
- Erarslan,Y. (2010). Lise Son sınıf öğrencilerinin sınav kaygılarının algıladıkları anne baba tutumlarına göre incelenmesi . İstanbul.

- Erdoğan, İlker, Tamer, M., Erdoğan, E.(2002). Major Depresif Bozukluk Tanılı Çocuk ve Ergenlerde Belirti Dağılımının Karşılaştırılması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, Sayı.9/3 ss:144-154.
- Erözkan, A. (2009). The Predictors of depression in eighth grade primary school students. *Elementary education online*; 8 (2), 334-335.
- Erözkan, A.(2012). Ergenlerde Kaygı Duyarlılığı ve Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri 12(1)*. Muğla.
- Ertem, Ü., Yazıcı, S. (2006). Ergenlik döneminde psikososyal sorunlar ve depresyon. *Aile ve Toplum Dergisi*. 3: 7-12.
- Ertem,Ü., Yazıcı, S.(2004). Ergenlik döneminde psikososyal sorunlar ve depresyon. *Aile ve Toplum 3(9)*: 7-12.
- Eryüksel, Gül, N., Akün, E. (2003). Depresyonlu Olan Ergenler ile Anna-Babaların Anksiyete ve Negatif Belirtilerin Etkileri. *3P Psikiyatri Psikofarmakoloji Dergisi*. Sayı.18/5:59-73.
- Eryüksel, G. (1996). Ana-Baba Ve Ergen İlişkilerinin Problem Çözme İletişim Becerileri, Bilişsel Çarpıtmalar Ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi, *Yayınlanmamış doktora tezi*. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Farlane, A., Bellissimo, A., Norman, G. (1994). Adolescent depression in school-based community sample: Preliminary findings on contributing social factors. *Journal of Youth and Adolescence*; 23:601-620.
- Gallatin, J. (1995). Ergenlik kuramları.Ergenliği anlamak (49-80) (Çev.Nermin Çelen) B. Onur (Ed.). *İmge Yayınevi*. Ankara.
- Gander, M., Gardiner, H., Gardner, D., Cowdry, R. (1985). Çocuk ve Ergen

Gelişimi. Çev: Bekir Onur, İmge Kitapevi. Suicidal and Parasuicidal Behavior in Borderline Personality Disorder. *Psychiatry Clinic of North America*. 8:389-403.

Gander, M.J., Gardiner H.W. (1993). Çocuk ve Ergen Gelişimi. B. Onur (Ed). İmge Yayınevi. Ankara.

Garrison, Z., Jackson, L., Marsteller, F., Keown, F. , Keown, R., Addy, C. (1990). A longitudinal study of depressive symptomatology in young adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*;29: 581-585.

Ge, X., Best, K., Conger, R., Simons, R. (1996). Parenting behaviors and the occurrence and co-occurrence of adolescent depressive symptoms and conduct problems. *Developmental Psychology* ; 32:717-731.

Gecas, V., Seff, M. (1990). Families and adolescents. *Journal of Marital and the Family*, 52, 941-958.

Geçtan, E. (1995). Psikanaliz ve sonrası. Remzi Kitabevi A.S. İstanbul.

Genç, MF., Kaya, B., Pehlivan, E. (2006). Tıp fakültesi ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinde depresif belirti yaygınlığı. stresle başa çıkma tarzları ve etkileyen faktörler. *İnönü Üniversitesi Tıp Fak. Halk Sağlığı AD Yayınlanmış Uzm. Tezi* ; 18(2):137-46.

Grotevant, H.D. (1995). Kişilik gelişimi. J.F. Adams (Ed) Ergenliği anlamak (153-184) (Çev. Ö. Hakan Ersever) B. Onur (Ed.). *İmge Yayınevi*. Ankara .

Güney, M. (1998). Ergenlik dönemi depresyonları. *Psikiyatri Dünyası*. 2: 41-44.

Güvenç, Berkem, G. (1996). Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Aile İçi

Etkileşime İlişkin Algıları İle Toplumsal Cinsiyet Rolüne İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki. *3 P Dergisi*, c:4, s:1.

Hamacheck, D.E. (1995). Ergen benliğinin psikolojisi ve gelişimi. F. Adams (Ed) Ergenliği anlamak (111-151) (Çev. Ö. Hakan Ersever) B. Onur (Ed.). *İmge Yayınevi*. Ankara.

Hammen, C. (1991). The Generation Of Stress İn The Course Of Depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 4, 555-561.

Harrington, R., Vostains. (1995). Longitudinal Perspectives And Affective Disorder İn Children And Adolescents. In: The Depressed Child And Adolescent: Developmental And Clinical Perspectives. *Goodyer IM, ed. Cambridge, England: Cambridge University Press*, 311-334.

Herman-Stahl, M., Petersen A.C. (1999). Depressive symptoms during adolescence: direct and stress-buffering effects of coping, control beliefs, and family relationships. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 20 (1), 45-62.

Hisli, N. (1988). Beck Depresyon Envanteri'nin Geçerliliği Üzerine Bir Çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 6, 22.

Hisli, Nesrin. (1989). Beck Depresyon Envanterininin Üniversite Öğrencileri İçin Geçerliliği ve Güvenilirliği. *Psikoloji Dergisi*. Sayı:7 (23), ss:3-13

İşık, E. (2003). Duygu Durumu Bozuklukları/Depresyon ve Bipolar Bozukluklar. *Görsel Sanatlar Matbaacılık*. Ankara.

Jolly, J., Weismer, D., Wherry, J., Dykman, R. (1994). Gender and Comparision of Self and Absrver Ratings of Anksyt and Depression in Adolescent. *Journal of American Academy*.

Josselson, R. (1987). Finding Herself: Pathways to Identitiy Development in Women. *Jossey-Bass. Inc. Publishers*. San-Francisco.

- Kaltaialahene, R., Rimpela, P., Rantanen, Laippala.(2001). Adolescent depression: The role of discontinuities in life course and social support”, *Journal of Affective Disorders*, 64, 155-166.
- Kaplan, HI., Sadock, BJ., Grebb, JA. (1995). *Synopsis of Psychiatry*. 7. Baskı, *Mass Publishing Co.* Giza.
- Kaplan, Harold,I., Sadock, B.J. (2000). *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. 7th Ed.,: *Lippincott Williams and Wilkins*. Philadelphia, USA.
- Kashani, J., Carlson, G., Beck, N. (1987). Depression, depressive symptoms and depressive mood among a community sample of adolescents. *Am J Psychiatry*. 144:931-934.
- Kovacs, M. (1981). Rating scales to assess depression in school aged children. *Acta Paedopsychiatr*; 46: 305–315.
- Kovacs, M., Goldston, Gatsonis. (1993). Suicidal Behaviors And Childhood Onset Depressive Disorders. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 32,8-20.
- Köroğlu, E. (1997). Psikiyatri Temel Kitabı 1. cilt. *Hekimler Yayın Birliği*: 389-428.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik psikolojisi*. Remzi Yayınevi. İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (1999). *Ergenlik Psikolojisi*. *Remzi Kitabevi* . İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi*. *Remzi Kitabevi*. İstanbul.
- Kulaksızoğlu, A. (2007). *Ergenlik Psikolojisi*. *Remzi Kitabevi*. İstanbul; ss 13.
- Kutash, S. (1965). Psychoneuroses. In B. B. Wolman (Ed.). *Handbook of Clinical Psychology*. 12, 71-78. 138.

Landis, P. (1945). Adolescence and Youth. McGraw- Hill. New York.

Lewinsohn, P., Hops, H. (1993). Adolescent Psychopathology: I. Prevalence and incidence of depression and other DSM-III-R disorders in high school students. *Journal of Abnormal Psychology*, Vol102/1,ss133-144.

Lewinsohn, P., Roberts. (1994a). Adolescent Psychopathology: II Psychosocial Risk Faktors For Depression. *Journal of Abnormal Psychology*, Vol130/2,ss302-315.

Lewinsohn, P., Seeley, G., Calrke, P., Rohde. (1994b). Major Depression in Community Adolescent: age and Onset Eposide Duration and Time to Recurrence. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, Vol:3376, ss 809-818.

Lisa, B., Sheeber, Betsy, Craig Leve (2007). Adolescents' Relationships with Their Mothers and Fathers: Associations with Depressive Disorder and Subdiagnostic Symptomatology. *J.Abnormal Psychology*. February; 116 (19); 144-154.

Mackinnon, A., Henderson, G., Andrews. (1992). Parental 'Affectionless Control' As An Antecedent To Adult Depression: A Risk Factor Redefined" *Psychological Medicine*, 23, 135-141.

Navaro, L. (1989). Aşırı koruyuculuğun çocuk eğitime etkileri. *Okul öncesi eğitimi ve yaygınlaştırılması semineri, İstanbul: Ya-Pa Yayınları*. 121- 125.

Odabaşı, B. (2013). The Investigation of Emotional Intelligence and parental Attitudes in Primary School Students. *Anadolu journal of educational sciences international* ; July 3(2).

- Öner,S., Buğdaycı, R. , Şaşmaz,T. ve ark. (2004). Mersin Çıracılık Eğitim Merkezi Öğrencilerinde depresyon ve etkileyen faktörler. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*: 18: 36-42.
- Onur, Bekir. (1995). Gelisim Psikolojisi. *İmge Kitabevi*. İstanbul.
- Öy B. (1991). Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*; 2: 132–136.
- Öy, B. (1995). Çocuk ve Ergenlerde Depresyon Epidemiyolojisi ve Risk Etkenleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. Vol:2/1, ss:40-45.
- Özbaran, B., Tamar, M., Yüncü, Z., Bildik, T., Demirel, N., Erermiş, S. (2009). Majör depresif bozukluğu olan gençlerden oluşan bir klinik örnekleme anne baba tutumlarının değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*; 10; 109-115.
- Özbay, M., Örsel S., Akdemir A, Cinemre B, Aktaş, A. 2002. Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Ergenlerde Kendilik Algısı ile Demografik Değişkenlerin Etkileşimi: Kontrollü Bir Çalışma. *3 P Dergisi*. 14(1):23-32.
- Özbay, H ve Öztürk, E. (1992). Gençlik. *İletişim Yayıncılık A.S.* İstanbul.
- Özbay, H.M. (2000). Ruh sağlığı ve hastalıkları kliniğine başvuran ergenlerin kendilerini algılamalarıyla başvurmamayanların kendilerini algılamalarının karşılaştırılması. *Yayınlanmamış doktora tezi*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, D., Kocabıyık, A., Girgin, V., Demiraslan, P. Ergenlerde depresyon, epidemiyoloji, klinik görünüm, komorbite, seyir, komplikasyonlar.
- Özfirat, Ö., Pehlivan, E., Özdemir, F. (2009). Malatya İl Merkezindeki Lise Son Sınıf Öğrencilerinde Depresyon Prevalansı ve İlişkili Faktörler. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 16 (4) 247-255.

- Özgüven, İ.E. (2001). Ailede iletişim ve yaşam. *PDREM Yayınları*. Ankara
- Özgüven, H., Soykan, S., Haran, T., Gençöz. (2003). İntihar Girişiminde Depresyon ve Kaygı Belirtileri ile Problem Çözme Becerileri ve Algılanan Sosyal Desteğin Önemi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18 (52), 1 – 11.
- Özmen,E., Özmen,D., Dündar, DE. (2008). Yoksulluğun ergenlerin ruh sağlığına etkileri. *Türkiye’de Psikiyatri*; 10: 39–46.
- Öztürk, M. (1994). Ruh Sağlığı ve Bozuklukları (5. Basım). Hekimler Yayın Birliği. Ankara.
- Palmonari, A., Kirchler, E., Pombeni, M.(1991). Differential effects of identification with family and peers on coping with developmental tasks in adolescence. *European Journal of Social Psychology*. 21, 381-402.
- Papalia, D.E., Olds, S.W., Feldman, R.D. (1998). Human development. *McGraw-Hill*. Boston.
- Parker, G., Roy, K. (2001). Adolescent depression: a review. *Aust NZJ Psychiatry*. 35:572.
- Parman, T. (1997). Ergenlik: Bir Giriş Yazısı. *3P Dergisi*. 5(4).
- Parman, T. (1998). Ergenlik etkinlikleri olarak ask, cinsellik ve ölüm: Ergenlik döneminde cinsellik (Gelişim ve Sorunları). (Ed. Selahattin Erol, Neslihan Rugancı). Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği Yayınları: 2. İstanbul
- Parman T. (2003). *Ergenlik Ya da Merhaba Hüzn* ,2. Baskı. *Bağlam Yayıncılık*. Mayıs. İstanbul.
- Petersen, A., Compas., Stemmler, S., Grant.(1993). Depression in Adolescence. *American Psychologist*, 48,155-168.

- Poli, P., Barbara, M., Gabriele. (2003). Self-Reported Depressive Symptoms In A School Sample Of Italian Children And Adolescents. *Child Psychiatry and Human Development*, 33(3), 209-226.
- Poulin, C., Hand, D., Boudreau, B. (2005). Gender differences in the association between substance use and elevated depressive symptoms in a general adolescent population. *Addiction* 100(4): 525-535.
- Rastad, C., Ulfberg, J., Sjoden, P. (2006). High prevalence of self-reported depressive mood during the winter season among Swedish senior high school students. *Am Acad Child Adolescent Psychiatry*;45(2): 231-8.
- Ritsher, JE. , Warner, V., Johnson, JG., Dohrenwend, BP. (2001;). Inter-generational longitudinal study of social class and depression: a test of social causation and social selection models. *Br J Psychiatry*; 40:s84-90.
- Robin, A., Foster. (1989). Negotiating Parentadolescent Conflict: A Behavioral-Family Systems Approach. *Guilford Press*. Newyork.
- Saatçioğlu, Ömer. (1996). Tutuklularda Depresyon. *Düşünen Adam Dergisi*. c:9, s:1, sh:25-30.
- Scaramella, L., Conger, R., Simons, R. (1999). Parental protective influences and gender-specific increases in adolescent internalizing and externalizing problems. *Journal of Research on Adolescence*; 9(2): 111-141.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne Baba tutumları ve Bazı Faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi* 1, 1-19,2010.
- Sheeber, L., Allen, N., Davis, B., Sorensen, E. (2000). Regulation of negative affect during mother-child problem-solving interactions: Adolescent depressive status and family processes. *Journal of Abnormal Child Psychology* ;28:467-479.

- Shultheiss, D.P., Blustein, D.L. (1994). Contributions of Family Relationship Factors to the Identity Formation Process. *Journal of Counseling and Development*, 73, November-December: 159-166.
- Steinberg, L., Morris. (2001). Adolescent Development. *Annual Review of Psychology*, 52,83-110.
- Stewart, A.C., Perlmutter, M., Freidman, S. (1989). Lifelong human development. *John Wiley & Sons*. Newyork .
- Takeuchi, K., Roberts, S., Suzuki.(1994). Depressive Symptoms Among Japanese and American Adolescents. *Pstchiatry Research*, 53, 259-274.
- Tan, H. (1992). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. Milli Egitim Basımevi. İstanbul .
- Tenore, J., Lipsky, M. (2001). Preventive services for the adolescent (13- 20 years). *Pediatric Clinics of North America*. 48: 289- 311.
- Tubman, J., Windle. (1995). Continuity at Difficult Temperament in Adolence: Relations With Depression , Life Events, Family Support and Substance Use Across a One-Year Period. *Journal of Youth and Adolescence* Vol:24/2, ss:133- 151.
- Türkleş, S., Hacıhasanoğlu,R., Çapar,S. (2008). Lise Öğrencilerinde depresyon düzeyi ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi *Hemşirelik Yüksekokulu dergisi*;19;2.
- Ünal,S., Küey,L., Güleç,C. ve ark. (2002). Depresif bozukluklarda risk etkenleri. *Klinik Psikiyatri* 5: 8-15.
- Ünver, Ö., Tolan, B., Bulut, I., Dağdaş, C. (1986). 12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları.(Ed. Nihat Nirun) *T.C. MEB Gençlik ve Spor Bakanlığı Gençlik Hizmetleri ve Dairesi Başkanlığı*.

- Vinokur, A., Selzer. (1975). Desirable Versus Undesirable Life Events: Their Relationship With Stress And Mental Distress. *Journal of Personality and Social Psychology*. 32 (2),329-337.
- Wentzel, K., Feldman, S. (1996). Relations of cohesion and power in family dyads to social and emotional adjustment during early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*; 6:225-244.
- Windmiller, M. (1995). Ahlak gelişimi ve ahlaki davranış. J.F. Adams (Ed) Ergenliği anlamak (49-80) (Çev. Demet Öngen) B. Onur (Ed.). *İmge Yayınevi*. Ankara.
- Yaşar, M., Ruhat. (2003). Depresyonun Sosyolojik Açıdan İncelemesi: Elazığ Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi*.
- Yavuzer, H. (1993). Çocuk psikolojisi. *Remzi Kitabevi*. İstanbul.
- Yavuzer, H. (1994). Ana-baba ve çocuk. *Remzi Kitabevi*. İstanbul
- Yavuzer, H. (2006). *Çocuk eğitimi el kitabı..Remzi Kitabevi*. İstanbul.
- Yıldırım, İ. (1998). Akademik Başarı Düzeyleri Farklı Olan Lise Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeyleri. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (9), 33-38.
- Yörükoğlu, A. (2000). Gençlik çağı ruh sağlığı ve ruhsal sorunlar. *Özgür Yayınları*. İstanbul.
- Yörükoğlu, A. (2004). Çocuk ruh sağlığı (27. bs). *Özgür Yayınları*. İstanbul.
- Yılmaz, A. (2000). Anne Baba Tutum Ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı dergisi* ;7(3).
- Yılmazel, G., Günay, O. (2012). Çorum ili kargı ilçesinde öğrenim gören 12-17 yaş

arasındaki öğrencilerde özsaygı ve depresyon. *Sağlık Bilimleri Dergisi*; 21; 20-29.

EKLER

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Aşağıda size ve ailenize ait bilgiler yer almaktadır. Lütfen tüm soruları dikkatlice okuyarak, size uygun yanıtı ifadenin başındaki kutucuk içine bir çarpı (X) işareti koyarak

belirtiniz. Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz.

1. Ad Soyad :.....

2. Cinsiyet : Kız / Erkek

3. Kaç yaşındasınız:

4. Sınıf :

5. Ailenin ekonomik seviyesi:

Düşük

Orta

İyi

6. Anne: Sağ (yaşıyor) Öldü

Baba: Sağ (yaşıyor) Öldü

7. Annen ile baban:

Birlikte yaşıyorlar ..

Ayrı yaşıyorlar..

8. Oturduğunuz evde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz? (Örneğin: Annem, babam, kardeşlerim, dedem, halam, anneannem vb.) Yazınız.

.....

9. Seninle birlikte annen ile babanın kaç çocuğu var?

1 (bir tek sen)

2

3

4

5 ve daha fazla

10. Sen ailenin kaçınıcı çocuğusun?

1

2

3

4

5. ve daha sonra

11. Annenin öğrenim durumu nedir?

Okuryazar değil

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite

12. Babanın öğrenim durumu nedir?

Okuryazar değil

İlkokul

Ortaokul

Lise

Üniversite

EK2

Çocuk Depresyon Ölçeği Örnek Maddeler

Aşağıda gruplar halinde bazı cümleler yazılıdır. Her gruptaki cümleleri dikkatlice okuyunuz. Her grup içinden, bugün de dahil olmak üzere, son iki haftadır yaşadıklarınızı en iyi şekilde tanımlayan cümleyi seçip, yanındaki numarayı daire içine alınız.

- A
0. Kendimi arada sırada üzgün hissederim
  1. Kendimi sık sık üzgün hissederim.

- B
0. İşlerim hiçbir zaman yolunda gitmeyecek
  1. İşlerimin yolunda gidip gitmeyeceğinden emin değilim.
  2. İşlerim Yolunda gidecek.

- C
0. İşlerimin çoğunu doğru yaparım.
  1. İşlerimin çoğunu yanlış yaparım.

- D
0. Birçok şeyden hoşlanırım.
  1. Bazı şeylerden hoşlanırım.
  2. Hiçbir şeyden hoşlanmam.

- E
0. Her zaman kötü bir çocuğum.
  1. Çoğu zaman kötü bir çocuğum

EK 3

ANNE-BABA TUTUM ÖLÇEĞİ ÖRNEK MADDELER

“Lütfen aşağıdaki soruları kendi **anne** ve **babamın** düşünerek dikkatle okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine, eğer

TAMAMEN BENZİYORSA 4;

BİRAZ BENZİYORSA 3;

BENZEMİYORSA 2;

HİÇ BENZEMİYORSA 1; yazınız.

1. Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.()
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler. ( )
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar. ( )
4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söyler. ( )
5. Annem ve babam bazı konularda sen” **kendin karar ver**” derler. ( )
6. Derslerimden ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar. ( )
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.()
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu bu görüşleri onlarla tartışmamam gerektiğini söyler ( )
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde, niçin bunu yapmam gerektiğini deaçıklarlar. ( )
10. Annem ve babamla her tartıştığmda bana **"büydüğün zaman anlarsın"** derler.()
11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler. ( )
12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.()
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar. ( )

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI: Sevinj Mutallimova

DOĞUM YERİ VE: Tacikistan/ Duşanbe 03.12.1988

TARİHİ

UYĞURU: Azerbaycanlı

MEDENİ HALİ: Evli

E-MAIL: seva.azeri@hotmail.com

ADRES (EV): Azerbaycan/ Baku

TELEFON: 00994557453721

EĞİTİM DURUMU

2012- 2014 Arel Üniversitesi / Psikoloji Yüksek Lisansı

2008-2012- İstanbul Fatih Üniversitesi/ İngilizce Psikoloji Lisans

YABANCI DİL: İngilizce, Rusca, Türkçe

İŞ TECRUBESİ: Beyaz İnci Ana Okulu: Psikolog

Göztepe Eğitim Araştırma Hastanesi: Psikolog